

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

1876.

18:e Årg.

3:e häft.

Innehåll:

	Sid.
15. Den nya världen. Poem af (* *).....	121.
16. Qvinlighetskulten och Positivismen.....	125.
17. Marie Colban och hennes noveller.....	129.
18. Högt upp i norden. Berättelse i sammandrag efter M. Colban....	137.
19. Återblick på 1875 års möte för tankentbyte rörande qvinnoupp- fostran.....	181.
20. Äkta kärlek. Poem af <i>Audax</i>	189.
21. Dansk litteratur.....	190.
22. Ur vår dagbok.....	201.
23. Resennderstöd för insamlande af bidrag till den svenska qvinnans historia.....	202.
24. Mönster.....	204.

STOCKHÖLM,

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

15. Den nya världen.

1492.

På skälfvande däck, vid stormens dån,
Der står en man i natten.
Hvart styr han väl hän, hvar kommer han från?
Hvad söker han? Är det för rof och rån
Han drifver omkring på Atlantens vatten?

Hvad vill denna hop, han i följe har,
Med vildhet i blick och later?
Hvad är det för mummel och knot från en hvar?
Hvart tvingar han dem? Hvi lät han ej kvar
Det slöddret uti Europas stater!

När morgonen kommer, han står der än
Och skuggar sitt öga med handen.
Allt högre och högre knota hans män,
Han står der allena, förutan en vän,
Han söker ännu den fördolda stranden.

Då syns en strimma vid himmelens rand —
Och hopen i väntan tiger.
I nästa minut slites tungornas band,
Ett jublande rop: »det är land, det är land!»
Från hundra röster mot himlen stiger. —

Nu sekel ha flytt, se'n Columbus drog
Till denna kust öfver hafvet.

Han fann ett land ej berördt af en plog,
 Ett land af dignande jätteskog
 I urminnes vildhet och natt begrafvet.

1876.

På jernfast ekdäck en man der står.
 Han vet, hvart han stäfven vill vända.
 Af stolthet hans sjömannahjerta slår,
 Liksom på en lusttur han ut nu går
 Och styr dock så godt som till verdens ända.

Och se, hvilken stab han i sällskap har!
 Hvad finhet i skick och i later!
 Mot säkert mål nu blickar en hvar;
 Till frihetens frejdade stränder nu far
 Hvad ypperst der fins i Europas stater!

Fast lugnt ligger hafvet och fästet är klart,
 En hvar af otålighet brinner:
 »Ej fort nog det går! Se vi landet ej snart?»
 Propellern är trägen och skjuter väl fart,
 Men längtans vinge än fortare hinner.

Då dyker ur hafvet en blånande rand,
 Åt blicken hon hvila nu bringar,
 Der stiger ur vågen en gryning af land,
 Det växer, det växer, det blifver en strand,
 Och snart »Filadelfia!» vida det klingar.

Der usla »wigwams» förr i skogens skygd
 Man såg för endast tvenne sekel sedan —
 Ett hem för denna stam, som odlad bygd
 Till vestern trängt och som, halft slocknad redan,
 På steppen dömts att vissna bort som ljungen —
 Der byggde han sitt rike, qvåkarkungen.

Och dessa »rödskinn», dem kulturens män
 Alltse'n Columbi dagar från sig stötte —
 Hvem var det väl, om ej den ädle Penn,
 Som först med frid och mensklighet dem mötte?
 Att de besegrade med mildhet skona,
 Det är eröfrarns sanna segerkrona!

Penns ande lefver än. Du är dig nog,
 O Filadelfia! — ingens frid du störer.
 Ett skepp, tre sädeskärfvar och en plog,*)
 Se der är allt, hvad du i skölden förer —
 En plog i gyllne fält! Blott ploget bringar
 Det sanna guld i de gyllne bingar.

Den gamla världen hjeltar haft också,
 Men kraften, som eröfrarn dref, var vredens.
 Ditt land är sällt, som räkna kan så få
 Af stridens hjeltar, och så många fredens —
 Der trägen id af allt har högsta värdet
 Och ärans lager ej är vigd vid svärdet.

Hell dig, du flitens sanna fosterjord,
 Hvars magt ej byggs på andra folks ruiner,
 Hvars jern ej smids till medel blott för mord,
 Men helst till plogar, liar och ... maskiner!

*) Pennsylvaniens vapen.

Hell dig, du folk, som blott eröfrar riken
Vid forskarns lampa eller i...fabriken!

Hell dig, du odlingens och vettets bygd!
I kampen mot naturens dolda magter,
Du, nya verld, uti din frihets skygd
Du snart står främst bland »ljusets riddarvakter» —
Och när Europa än förläget tvekar,
Du priset tar i andens kämpalekar.

Hell dig, du land, som fostrar frie män,
Och »selfmade» ej om flärdens glitter tigger,
Der magt och snille aldrig skildes än
Och äran ej i *band* och *stjernor* ligger!
Du ock har stjernor, men de högre mana:
Du fäst dem på en flik utaf din fana.

Hell Filadelfia, dig, du hafvets mö!
Hvad rymt i dag ej i ditt rika sköte!
Allt, allt, från söderns glöd, från nordens snö,
Hvad flit och konst ha skapat der stämt möte.
Du framtidshopp, du helga frihetsvagga,
Hell dig och hell din ädla stjerneflagga!

(**)

16. Qvinlighetskulten och positivismen.

Till det sista årets märkligare företeelser inom vår literära värld hör ett försök till en populär framställning af positivismens läror enligt Auguste Comte, den beryktade grundläggaren af denna filosofi, (se 14 årg. af denna tidskrift pag. 106), hvilket försök framträdte äfven i form af föredrag, ej blott för den bildade allmänheten, som bör kunna skilja agnarne från hvetet i den namnkunnige filosofens satser, utan ty värr äfven för den ostuderade arbetarbefolkningen, hos hvilken dessa satser, oförstådda och osmälta, säkert endast kunna verka förvirrande och trosupplösande. Ungefär samtidigt med ofvan nämnda framställning af positivismen utkom ett annat arbete, quasifilosofiskt äfven detta, och hvars hittills okända författare företagit sig att framställa *qvinlighetskulten såsom lösningen af jordelivets innersta och viktigaste problem*. Ehuru hvarandra mycket olika, och kanske i sina egna tankar sträfvande åt helt olika mål, framställa de tvenne författarne, för den läsare som förut är något hemmastadd på de idéområden hvarinom de röra sig, mer än en märkelig berörelsepunkt. För att i möjligaste korthet angifva frändskapen mellan de afhandlade ämnena och förbereda en närmare granskning af qvinlighetskultens försvar, som blifvit oss benäget lofvad, meddela vi här positivismens dogm om kvinnans uppgift, sammanfattad efter en engelsk författare, hvilken återgifvit den så vidt möjligt med Auguste Comtes egna ord.

Skulle läsaren också med oss redan vid de första raderna af denna framställning häpnat öfver de vansinniga idéer, som kunnat få magt med de i allmänhet högt begåfvade och skarpsinnige män, som hylla Auguste Comtes läror, och helst kasta bort fram-

ställningen oläst, bör han dock öfvervinna sin motvilja och följa teckningen af en bland människovishetens visserligen vidunderligaste, men på samma gång farligaste förringar till slut.

Positivismen hyser — säger dess stiftare — den djupaste vördnad för qvinnan och yrkar att denna känsla må komma till fullt uttryck så väl i det offentliga som enskilda lifvet. Födda till att älska och älskas, befriade från det praktiska lifvets bördor, fria i hemmets helgade tillflyktsort, skola nutidens qvinnor af positivisterna emottaga den gärd af djup och upprigtig beundran, som de äro egnade att ingifva. De skola då icke finna någon svårighet vid att intaga sin rätta plats såsom mensklighetens frivilliga prestinnor; de skola icke längre erfara rivalskapet med en hämndfull gudomlighet. . . . Korteligen, *mannen skall i framtiden tillbedja qvinnan och henne allena* (!).

Då qvinnan och hennes mission bli bättre förstådda, skall hon af mannen betraktas såsom den fullkomligaste personifikation af menskligheten. Bönen är af värde endast då den bedjande kan bilda sig en klar föreställning om det tillbedda föremålet. Qvinnokulten uppfyller detta vilkor. Visserligen är menskligheten det yttersta föremålet för positivistens bön. Men börens yppersta moraliska verkningar kunde näppeligen realiseras, om den rigtades omedelbart och uteslutande till ett så formlöst och svårfattligt föremål. Möjligen skola qvinnorna med sina starkare sympatier kunna nå denna ståndpunkt utan mellanliggande trappsteg: männen kunna det ej. Qvinnokulten, införd först i det enskilda lifvet och sedan i det offentliga, blir för mannen den nödvändiga invigningen till en verklig mensklighetskult. Ingen är så olycklig att han icke kan finna en qvinna, värd hans synnerliga kärlek, vare sig i egenskap af hustru eller moder — någon som i hans böner kan uppställas såsom det bestämda föremålet för hans tillbedjan. Icke heller skall denna tillbedjan upphöra med döden.

Qvinnokulten sålunda betraktad såsom mannens framtidsreligion uppkallar en annan ömtålig fråga: huru skola det andra

könets religiösa behof tillfredsställas? — »Mitt kön», förklarar M. Comte, »gör mig oduglig till att intränga vidare i qvinnohjertats tysta behof. Teorien har här uppenbarat mig ett tomrum, men ger mig icke magt att fylla det.» — — — — —

Enligt M. Comte är qvinnan således kallad att vara ett slags konkret bild af *menskligheten i stort*, egnad att såsom ett slags mellanlänk emottaga den dyrkan, som tillkommer detta dess ytterst obestämda och sväfvande gudomsväsende. Deraf följer alltså att dessa föremål för männens dyrkan måste lefva ett lif ungefär sådant som Dalai Lamas. — En med hand eller hufvud träget arbetande qvinna, en qvinna, som hand i hand med mannen trängde allt längre framåt inom konstens, litteraturens, industriens eller politikens områden, skulle föga egnade sig att väcka de religiösa känslor, hvilka hittills — så vidt mensklig svaghet och brist tillåtit — höjt sig till den verkliga, osynlige, outsägligt Helige uppöfver oss, och hvilka känslor M. Comte inbillade sig skulle, utan att förlora något i värme eller kraft, när som helst låta sig öfverflyttas på hans mensklighets-ideal. Huru som helst inser han att mannen aldrig skall dyrka ett föremål, som står i jemnbredd med honom sjelf, och hvars svaghet och inskränknin- gar han har ständigt för ögonen. Stoftidolen måste, för att tillbedjas, lyftas upp öfver den äflande mängden och insättas i en niche, insvept i väl afpassadt halfdunkel; Laman måste lefva gömd i det inre af sitt palats, icke intaga domaresätet eller blanda sig med massan af sina tillbedjare. Följaktligen har positivismen, då han tilldelat qvinnan en vice gudinnas roll, förfarit fullt logiskt i att göra henne, såsom alla andra afgudar, till en bild af hvilat. »Om qvinnorna egnade sig åt samma sysselsättningar som männen, skulle rivalskapet undergräfvat den känsla, som förenar de båda könen.» Lemnande alla de farliga drömmarna om gemensam verksamhet åsido, förklarar positivismen att mannen bör försörja qvinnan. »Hvarje individ skall anses förbunden att underhålla den qvinna han valt till sitt liffs ledsa-

gerska. Qvinnor, som icke hafva hvarken föräldrar eller makar, skola underhållas af samhället — detta icke blott af deltagande för deras beroende ställning, utan i afsigt att sätta dem i stånd att betjena samhället på det i moraliskt afseende värdefullaste sätt.» — »För att med framgång fullfölja sin mission måste de helt och hållet afhålla sig från det starkare könets praktiska sysselsättningar.» — »Ett arbetsamt lif verkar skadligt på den fina ljuften af deras känslor.» Magt och rikedom förklaras vara förderliga för qvinnan; »af företeelserna inom högre samhällsklasser, der rikedom ger dem oberoende och olyckligtvis ej sällan äfven magt, inse vi», säger M. Comte, »blott alltför klart hvad följderna skulle bli.»

Det enda sätt på hvilket qvinnorna, enligt honom, skulle utan fara deltaga i det offentliga lifvet, vore genom att presidera öfver den stora institution, som skall erhålla namn af »*positivisternas salong*», der umgängeslifvet helt och hållet skall frigöra sig från sitt gamla aristokratiska skaplyne och der qvinnorna skola inleda ett lifligt och vänligt umgänge mellan alla klasser. I alla andra afseenden synas qvinnorna komma att försättas i fullkomlig sysslolöshet. »De skola hållas aflägsnade från alla industriella arbeten, äfven sådana hvilka synas bäst lämpa sig för deras natur», och de skola »ännu mera strängt utestängas från regentskap och hvarje slags politisk magt»; — »de skola förblifva *frja* i hemmets undangömda helgedom»; och då de närma sig lefnadens afton, skola de af »den allmänna meningens målsmän» erhålla högtidligt löfte att blifva jordade vid sidan af sina makar — ett löfte hvarom M. Comte, odödlighetstrons ifrige förnekare, triumferande yttrar: »dessa äro de förhoppningar, detta den tröst, som den positivistiska sympatien skänker! De skola icke gifva anledning att sakna kristendomens drömda förhoppningar (!)»

17. Marie Colban

och hennes noveller.

»Menniskan är ett sent begrepp» ej blott i historien utan ock i dikten. Särskildt höll sig den berättande dikten, som bekant, länge blott till den betitlade och pudrade delen af menskligheten. Först mot slutet af hvad man betecknande kallat »peruktiden», då »la crème de la crème» blifvit så flitigt afskummad att knappast något mera återstod, först då började man upptaga skildringar ur medelklassens lif, ofta karikerade, och någon gång nedlät man sig till och med att måla en idyll ur folklifvet, äfven denna länge mer eller mindre pudrad. Visserligen kan hvarje folk framhålla lysande undantag från denna diktens ensidiga förkärlek för samhällets höjd; så hafva t. ex. engelsmännen sin Burns, danskarne sin Holberg, vi vår Bellman, men de förblifva dock länge endast undantag.

Först i början af adertonhundralet blir förhållandet annorlunda. Icke blott »le tiers état», utan sjelfva folket, »la canaille», bryter med oemotståndlig magt de gamla skrankorna äfven inom diktens verld, pockar på att också der få ut sin rätt, och gör, der som öfver allt, revolution. Antar man Herders »Stimmen der Völker» såsom den första signalen till denna omhvälfning och följer den sedan i spåren, så finner man huru öfver allt massan bryter in, huru de konungsliga hjeltarne från diktens »ancien régime» få maka åt sig för »sans-culotterna», riddarne för männen ur ledet, hofdamerna för bondejäntorna. Stannar man slutligen här i norden med Runeberg hos Fänrik Stål och Lotta Svärd, med Björnson hos Synnöve och »en glad Gut», så känner man sig helt lycklig i tanken att nu äntligen »menniskan», oberoende af stånd och vilkor, blifvit erkänd äfven i diktens verld.

Snart märker man dock att ej allt är guld som glimmar, att äfven vår tid, ehuru i omvänd rigtning mot forntiden, står i begrepp att förneka människan, i det hon från det forna föraktet för folket slår öfver till föraktet för den bildade världen, om ej för bildningen sjelf, och tror sig finna ämnen värdiga dikt och sång endast utanför dess gränser. Deraf dessa massor af »folklifsbilder», som, ehuru fängslande och karaktersfulla, dock upptaga blott en del af hela folkets lif och lynne och detta ej alltid eller nödvändigtvis den sannaste eller mest poetiska. Det är isynnerhet i vårt brödraland, hemlandet för den yppersta moderna folklifsdikten, som denna fara för ett omslag, en ingalunda helsosam reaktion inom litteraturen synes för handen. Kastar man en blick på den berättande dikten i Norge under de sista tjugo åren, så återfinner man der knappast en enda skildring ur den bildade världen utan idel folklifsbilleder från fjell och dal, från skog och haf. Först under de två sista åren har med den författarinna, hvars namn vi tecknat öfver denna uppsats, »människan» ur bildningens värld ånyo gjort sitt inträde i den norska Fortællingen; och hvad mera är, det är icke alltid blott det norske menneske och *aldrig* det norsk-norske, som hos henne träder oss till möte. Förf. har brutit nationalitetens skrankor, och för oss lika ofta in i det brusande världshvimlet i Paris eller de små furstehofven i Italien, som i det bildade norska hemlifvet; men öfver allt, äfven under världslifvets ständiga galadrägt, förstår hon att uppsöka och locka i dagen det rent menskliga, som icke är mindre fängslande och lärorikt därför att det här framträder mindre enkelt och osmyckadt än under den norska nationaldräkten.

Försöket att sålunda trotsa den förherskande rigtningen inom hennes hemlands litteratur, uppbyren af dess yppersta snillen, är djerft, men i vår tanke fullt berättigadt, och sedda blott ur denna synpunkt, oafsedt deras värde i och för sig, synas oss Marie Colban och hennes skrifter väl värda vår uppmärksamhet.

Klaven till vår författarinnas djerfhet att midt ibland de mästerliga skildringarne af bondelifvet inkasta sina anspråkslösa bilder från den förfinade verlden, ligger måhända deri, att hon icke tillbragt hela sitt lif i fosterbygden.

Marie Colban har nemligen brutit nationalitetens skrankor ej blott för sina diktade personligheter utan äfven för sin egen. Enka vid 30 års ålder, »med 70 specier i enkepension och en herlig liden Sön at opdrage», stälde hon i valet mellan att lefva med sin gosse på andras bekostnad eller att, tvärtemot den tidens bruk inom de kretsar i den norska hufvudstaden hon tillhörde, arbeta för sitt uppehälle. Hon valde det senare alternativet, och efter några försök i olika rigtningar återfinna vi henne med pennan såsom verktyg och tidningspressen till arbetsfält. Marie Colban var och är ännu Morgenbladets korrespondent i Paris, der hon genom tidigt knutna vänskapsförbindelser alltid varit i tillfälle att lefva i de bästa kretsar. Med inkomsten af sitt arbete och en förhöjd pension har hon skapat ett oberoende lif för sig och sin son, och detta utan att i minsta mån afträda från den framstående samhällsställning hvartill hon var född.

»Jeg var den første Dame», skrifver hon nyligen i ett enskildt bref, »af den Klasse, som man kalder 'Verden', der i Norge arbeidede for Penge, og at min Stilling til Verden er forblevet densamme, har givet mine Landsmændinder et gevaldigt Stöd ind paa Arbeidets lykkelige Bane.» Att denna bana dock icke för någon och således icke heller för henne är utan sina törnen, röja andra uttryck i hennes bref. Så skrifver hon t. ex. »Jeg har aldrig spurgt meget efter Penge, skjönt jeg har kjæmpet en Kamp paa Livet for at skaffe dem til Veje. — Jeg elsker Armoden fordi den har opdraget mig, og Velstanden for alt det, man med den kan gjøre for Andre. — Den eneste Forandring i min Leve-maade er, at jeg aldrig mere hungrer og ikke fryser meget. Alt andet bliver ved det Gamle.»

Efter att med dessa flygtiga anföranden ur en tillfällig korre-

spondens hafva karakteriserat fru Colbans personlighet och enskilda lif bättre än vi med egna ord kunnat göra, återgå vi till hennes offentliga verksamhet och hennes författarskap.

Fru Colban har, utom sin pariserkorrespondens, under resor och längre uppehåll i andra länder lemnat intressanta, alltid lifliga och behagligt tecknade bilder af lifvet och förhållandena hos olika folk. Den talent, hvarmed hon återger dagens vexlande företeelser och ofta äfven antyder deras djupare betydelse, ha våra läsare varit i tillfälle att iakttaga i de bref från Rom och Paris af »en norsk Dame», som vi meddelat i 14:de årg. af denna tidskrift.

Såsom tidningskorrespondent var hon sedan länge känd och uppskattad inom sitt fädernesland, och man har sagt oss att hon genom franska småbref i någon pariser-tidning äfven i utlandet gjort sig känd som en fin och intagande penna. Lefvande för sitt arbete och sin son, på samma gång hon deltog i pariserlifvets ädlare nöjen och gjorde bekantskap med framstående personligheter, skärpte hon år efter år sin iakttagelsegäfvä och riktade sin människokänedom, allt under det hon öfvade sin lätta och graciösa penna. Slutligen blef följetongsramen med verkliglighetsbilderna för trång för hennes sent men rikt utvecklade begåfning, och hon lät öfverskottet deraf strömma ut i diktens fria verld, i det hon för ett par år sedan öfverraskade sina många vänner och läsare med ett häfte berättelser, hvilka inom kort utkommo i tysk, och om vi ej misstaga oss äfven i fransk öfversättning. »*Tre Noveller, tillegnet de norske Kvinder*», lyder titeln, betecknande för såväl författarinnan som innehållet, halft utländskt och dock oföränderligt fosterländskt just i det djupaste, innersta af sitt väsende — det, som hos den enskilda har samma plats som »Kvinden» hos folket. Det är just denna blandning af kraften, renheten och troheten i den nordiska qvinnonaturen med gratien, elegansen och den fina känsligheten i den ädlare franska, som ger Marie Colban och hennes skrifter ett så egendomligt och i vårt tycke anslående skaplynne.

Boken lärer mottagits med loford af pressen så väl i utlandet som i Danmark och Norge. Endast här har den förblifvit onämnd och därför äfven af de flesta okänd, till en del måhända därför att det till oss sända exemplaret aldrig kommit oss tillhanda. Uppmuntrad af framgången har författarinnan sistlidne höst utskickat ännu ett band noveller, äfven dessa välvilligt emottagna af kritik och publik.

Om det senare skedet i sitt författarskap skrifver hon sjelf.

»Jeg takker Gud for det Lys Han tændte i min Sjæl — i den ellefte Time, men dog tidsnok til endnu en Stund at gjøre Hans Gjerning. — Jeg er ganske vist icke født Digter», tillägger hon anspråkslöst, »ellens maatte det tidlig have banket paa; men mit Liv har været et broget Digt, og hvad man nu kalder mit 'Talent' har jeg, Pjalt för Pjalt, afvristet der store Giver; aldrig har jeg taget Pennen uden først paa mine Knä at bede om Lys, mere Lys.»

Vi tro att författarinnan med dessa ord riktigt karakteriserat sig sjelf. Det är icke alster af något öfverlägset snille, icke heller något djupare studium af konsten och dess lagar, som träda oss till mötes i hennes noveller. Det är helt enkelt bilder från »et broget Liv», en vidsträckt verldserfarenhet och en harmonisk — af inga alltför djupgående andliga konflikter störd lifsåskådning, som här i diktens omklädnad frammanas för oss af en naturlig, frisk och liffig, stundom lysande, men alltid *ärlig* talang.

Båda samlingarna innehålla skildringar såväl från författarinnans fosterland som från länder, der hon vistats nog länge för att kunna uppfatta och tillegna sig egendomligheterna af deras natur och bildningsart. Tvenne af dessa skildringar, en från Norge och en från Italien — båda tillhörande det första häftet, hvilket i vår tanke är af ojemförligt största värde —, utgöra perlor i samlingen. Den ena bär till öfverskrift: »Fra Krigen», och skildrar lifvet vid ett litet italienskt furstehof med all dess

småaktiga etikett och tomma världslighet, men också med allt det verkligt goda och rena, som kan gömma sig under den trånga hofdrägten, — allt tecknad med en lätt och luftig penna, en finhet i dialogen och en fyndighet i situationerna, som i sanning är mera fransk än norsk. Men under allt detta behagliga snömos löper den röda tråden af en kärlek, som tydligen gått genom ett hjerta af mera nordisk natur — kärleken hos en ung tysk krigare för den franska hoffröknen, samt kärleken mellan den unge krigaren och hans moder. Det är denna senare, som utgör berättelsens hjertpunkt, och när hon kommer dit, är författarinnan alltid helt och hållet sig sjelf; då framlyser med stillare glans det nordiska hjertelaget genom skimret af ett världslif, tecknad med en viss förkärlek och med en qvickhet, som visserligen är fullt naturlig, men dock af franska sympatier färgad, ungefär så som modersmålet under mångårigt vistande i främmande land antager en viss brytning utan att därför förverka sin ursprungliga karakter. Så är också händelsen med författarinnans språk, hvilket är betydligt mera uppblandadt med främmande ord än den nutida norskan.

Sällsamt nog taga de sig ut, dessa luftiga skildringar, med den främmande färgtonen bredvid de kärfva men fångslande bilderna från Sætern och fiskarstugorna; men för vår del känna vi ett oemotståndligt välbehag af omvexlingen. Och har fosterlandsvännen något att anmärka mot den förstnämnda berättelsen, så bör han deremot finna sig fullt tillfredsstäld af den andra. Den har till öfverskrift *I det höie Nord*, och rör sig helt och hållet på norsk grund, samt är i vårt tycke utan jämförelse det bästa fru Colbans penna hittills frambragt. — Den är ock, så vidt vi kunna döma, så rent norsk, eller i alla händelser så oblandadt nordisk, till anda och skaplynne, att ingen som läst den kan ett ögonblick tvifla på att författarinnan, i trots af ett mångårigt främlingslif och i vissa fall en medfödd frändskap med det franska skaplynet, dock innerst blifvit sig sjelf och sitt land trogen. —

Särskildt torde man få leta länge efter en bild af den nordiska qvinnan, då hon är som bäst, så rent och så sannt tecknad som å ena sidan *Else*, å den andra *Karen* i »det höie Nord». Äfven flera af bipersonerna i berättelsen, icke minst handelsmannen och hans familj, äro ypperligt tecknade: likaså får man af den karga men storartade naturen, och det lif, som deraf betingas, en rad af, så vidt vi kunna förstå, trogna och lefvande bilder. Härom kan läsaren i någon mån sjelf döma, då vi i det följande, med författarinnans tillstånd, gifva på svenska en sammanträngd framställning af berättelsen. — Att vid en dylik bearbetning en del af originalets förtjenster — måhända äfven något af dess fel, såsom en alltför frikostig detaljmålning — gått förlorad är naturligt. Men vi hoppas dock att kunna gifva ett någorlunda helgjutet intryck af hufvudkaraktererna och anden i berättelsen, och vi hafva för öfrigt en särskild afsigt med dess meddelande, i det vi önska att framdeles sammanställa den med ett par dikter af annan nationalitet och i bredd med dem gifva den en ny belysning.

Då vi sålunda bjuda läsaren tillfälle att göra författarinnans egen bekantskap, tillägga vi blott med afseende på hennes senaste noveller, att den friska skildringen från Norges »Sturm- und Drang-period» läses med lifligt intresse, men att den lilla skizzen från Amerika samt den längre berättelsen, »Professorn», förlagd till en svensk universitetsstad, synas oss betydligt underlägsna de båda vi här ofvan nämnt. Förklaringen härtill torde ligga deruti att »Professorn» är ett tidigare arbete, som nu i något förändrad form införlivats med författarinnans sista häfte. — Berättelsen har visserligen enstaka drag af sanning och skönhet, men gör intet helgjutet intryck och är helt och hållet förfelad med afseende på lokal och nationalfärg.

I den öfversigt af dansk skönliteratur, som vi erhållit af en värderad hand och i det följande meddela, förekommer äfven den senaste samlingen af fru Colbans noveller jemte några kritiska anmärkningar särskildt rörande karaktersmålningarna, i hvilka

anmärkningar vi instämman, hvad *de senaste* berättelserna angår. Deremot skulle vi vilja protestera litet mot påståendet att fru Colban i afseende på qvinnan predikar endast »underkastelse». Hon gör det i sanning också för männen. Eller hvad är det annat än »underkastelse», då hon låter presten i det höie Nord afvakta Karens lycka innan han bygger sin egen? Då hon låter den unge målaren i sin konst och sin pligt söka motgiftet för en förbjuden kärlek, och då hon låter sjelfva doktorn i sin sjelfviska lidelse böja sig under Elses renande inflytande? Resignationen är kanske grundtanken i alla de glada berättelserna, men icke denna passiva, hopplösa resignation som är sitt eget ändamål, utan denna andra, som är blott en bunden kraft, hvilken när tiden är inne står redo att upptaga lifskampen på nytt och då på högre områden och för högre mål än de försakade. — Sannt är att fru Colban icke är någon anhängare af qvinnans sociala frigörelse, att hon till och med i berättelsen fra Krigen öppet uttalar sig deremot. Men den som på ett så vackert sätt i detta afseende motsäger sig sjelf som Marie Colban i skildringen af sin Else och sin Anna, och icke minst i sitt eget lif — henne skola vi aldrig räkna som motståndare till hvad för oss gäller som frigörelse. Deremot vilja vi gerna med henne arbeta på frigörelsen från det osköna, det oqvinliga, och därför osanna, som här och der uppdyker i qvinnorörelsens spår, likasom slammet i flodens, och instämman gerna i de ord, hvarmed hon slutar sitt sista bref från Nizza, och med hvilka äfven vi sluta denna uppsats.

— — »Vi kjæmpe jo under samme Fane — vi søge for det elskede Urgamle ny Toner og Former! Gratierne ere paa vor Side, og hvo afsætter dem? Himlens Engle ere ogsaa på vor Side, så visst som vi søge Sandheden, og hvo afsætter dem?»

18. Högt upp i Norden.

Bröllopsmåltiden var slutad. Bruden, följd af sin mor, hade gått in för att byta ut bruddrägten mot en bekväm resklädning. Brölloppet hade blifvit bestämdt först för en månad sedan, ty han, som nu inför Gud och människor var hennes make, hade, halft oväntadt, erhållit en plats som distriktsläkare i Finnmarken, hvilken han sökt för att snart kunna gifta sig. Han hade förlofvat sig just som han stod i begrepp att resa utomlands för ett år, och då han kom hem derifrån, var han missnöjd med allt. Det enda man kunde företaga sig här hemma, hade han sagt, var att gifta sig och få en vacker hustru. I Finnmarken kunde man lika gerna bo som någon annanstädes i landet. Tyst, öde och skönhetstomt var det i alla fall öfverallt. Den prisade norska naturen kunde vara bra nog, men han var nu en gång för alla ej någon natursvärmare. Berfvet från fadern, en ansedd köpman i Bergen, om handelskris och hotande konkurs, hvilket allt varit den hemliga bevekelsegrunden till att han sökt befattningen, nämnde han icke för någon människa. Då han erhållit tjensten, var det fadern, som tillrådt honom att genast gifta sig, emedan han eljest icke skulle stå ut med lifvet der norr ut.

Upptagen af anordningar för resan och af de många vännerna i Kristiania, kunde han ej komma förr än dagen före brölloppet. Alltsedan detta blef bestämdt, hade Helene lefvat nästan som i en dröm. Att hon skulle lemna hemmet och resa med honom långt bort från föräldrar och barndomsvänner, det var så smärtsamt och dock så härligt, att den kloka modern tillät henne att gå ostörd med sina tankar, medan hon rustade allt till bröllop och afresa.

Nu var allt i ordning, vigseln afkunnad och skilsmessans timme slagen. I fickan på den varma resklädningen fann Helene en pung full af silfvermynt — moderns besparingar. Det var en småsak, men Helene, som hållit sig tapper hela dagen för att icke göra afskedet tungt för de sina, brast nu i gråt, tryckte sig tätt intill moderns bröst och frågade snyftande huru det skulle bli möjligt att lefva långt från henne.

Modern lugnade henne med ömma, smekande ord, tilläggande omsider: »låt det vara din tröst, mitt barn, att du aldrig vållat mig en tår, förr än dessa oundgängliga. Och nu, gråt icke. Vi måste båda vara starka. *Lifvet kräfver kvinnor med starka hjertan.*»

En timme derefter satt det unga paret i resvagnen, som i tvenne dagsresor skulle föra dem till Bergen, hvarifrån de efter några dagars uppehåll skulle fara med ångbåt längs med kusten till Finnmarken.

»Det största bevis på kärlek du kan ge din man är att visa att du gerna följer honom», hade modern sagt henne.

Detta hjälpte. Lugnt, men utan ord hade Helene skilts från bröllopgästerna, mottagit den faderliga välsignelsen samt moderns kyss, åtföljd af ett sakta hviskadt »kom ihåg!» — och nu var redan barndomshemmet försvunnet för hennes blick.

Under den första timmen vexplades ej ett ord mellan de unga. Vinden blåste bittert kallt, ehuru det var i Maj. Hennes första tanke var att han ej hade någon pels till resan; att hon ej heller sjelf hade någon föll henne aldrig in. Denna första timmes ostörda ro som förunnades den unga varelsen, hvilken lemnat de sina för att antråda lifvets långa, ovissa resa, var mer än man kunnat vänta af den unge kavaljeren, hennes man, som i allt var van att blott tänka på sig sjelf. Men sanningen att säga, var Helena så vacker, der hon satt vid hans sida i omedveten skönhet, och med vaxelspelet af små och stora tankar öfver sitt ansigte, att han önskade att han kunnat måla af henne. Då han

sett sig mätt på hennes skönhet och antog att hon tänkt nog öfver skilsmessan, tilltalade han henne på samma sätt som förälskade ha talat sedan urminnes tid.

Med omvexlande allvar och skämt fortfor samtalet och öfvergick slutligen till hans familj, som hon nu först skulle lära känna. Den unge doktorn omtalade att han tidigt förlorat sin mor, men att fadern för några år sedan tagit till sig enkan efter sin äldste son, hvilken hastigt och oväntadt affidit. Helene fick det intryck, att det var hon som styrde huset och var den egentliga hufvudpersonen, ehuru Richard erkänt, att han aldrig blifvit riktigt klok på henne.

En gång hade han leende kallat henne en sfinx. Nu ville hon dock gerna veta något mera om denna svägerska, och hon fick också veta, att hon som barn varit den skickligaste lärjungen i byns förnämsta skola, men sjelf knappast vetat om det, och aldrig heller väckt någon afund hos kamraterna. Som lärarinna i samma skola hade hon inom kort tagit ett förunderligt inflytande på elever och medlärare, och på samma sätt hade det gått i svärfaderns hus. Hon förde spiran, men det var en blomster-spira. Alla missbruk, allt sjelfsväld hos tjenare och barn, all otrefnad, som jagat fadern utomhus om qvällarna, allt försvann såsom dimman för solen, utan att man visste hur det gått till. Hon kom icke med storm, hon tog allt som det var; men efter någon tid blef det för hvar och en tydligt, att en annan anda dragit in i huset.

Då man en gång frågade svärfadern om hans svärdotter var så intressant, eftersom alla voro så gerna i hennes sällskap, såg han på mannen helt förundrad. Intressant kunde man ej säga henne vara, då hon talade så ovanligt litet, och det hon sade föreföll som det enklaste i verlden. Hvad hon var eller icke var, brydde han sig för öfrigt icke om, allt nog att vår Herre tycktes ha skapat henne »alldeles apart för honom och hans hus».

Och nu skulle Helene komma bland alla dessa menniskor,

som voro så kunniga och bildade. Hon som vuxit upp på landet hade icke lärt något annat än hvad modern kunde, det vill säga modersmålet grundligt; och fadern, som tillbragt sin ungdom i England, hade sedan hon var ett litet barn talat engelska med henne, det var allt. Hon hade hvarken lärt att spela piano, eller något af hvad man i öfrigt fordrade af en ung flicka. Vål hade hon vacker röst, men hon sjöng ungefär med samma konst som faglarna i skogen, och lika vackert menade fadern, men hvem ville väl lyssna till skogsfogelns sång i den stora staden. På landet, det var något helt annat! Hon kom alltså med så godt som ingenting. Det fagra utseendet och den rena själen föll det henne icke in att räkna för något. »Räknar du då din kärlek för intet?» hade svärfadern skrivit en gång. Detta hade stärkt hennes mod, ty i kärlek till Richard kunde hon uppväga hela världen. De hade blifvit förlofvade helt hastigt på en bal, den enda vinter hon tillbragt i Kristiania, och der väckt uppmärksamhet för sin skönhet. Han talade redan på balen vid hennes far, som kände släkten och intet hade att invända mot partiet. Det var den första natt Helene icke sofvit. Det hade ju varit synd att sofva bort sina lyckligaste timmar. Han å sin sida höll en god del af natten sin kamrat vaken med beskrifning om hennes grekiska skönhet, om den antikt mejslade profilen, de skönt formade skuldrorna m. m. Den enda kult han vid sina fem och tjugu år kände till var skönhetens. — Efter förlofningen voro de unga knappast 14 dagar tillsammans, så reste Helene hem och han utomlands. Hennes enda sorg var nu att ofta långa tider förgäfvades vänta på bref; men så kom han sjelf, och så kom brölloppet, och så voro de nu redan ett stycke på väg till det okända hem, det okända lif, som väntade dem.

Vid aftonmåltiden på gästgifvaregården hade de unga ett praktexemplar till värdinna, som moderligt styrde och stälde för dem, och som, då Helene ur resflaskan ifylde ett glas vin och räckte henne det, tog det med den trohjärtade önskan:

»Gud Herren vare med er på resan till edert lifs mål.»

Den vackraste skål de fått, sade Helene; mannen smålog. På Herrens ledsagelse spilde han icke många tankar, men började deremot språka med gumman om det hårda lifvet ute i skärgården, der hon var född. Mer än en gång studsade han vid gummans ord. Detta förfärliga lif, som hon beskref, var ju ej mycket olikt det som väntade honom i Finnmarken, der han måste tillbringa några botgörelseår innan han kunde få ett embete sunnanfjells. En blick på Helene var dock nog att låta honom glömma hela världen. När han såg henne fladdra ut och in under omsorgen för aftonmåltiden och packsakerna, och hvarje gång hon kom honom nära skicka honom en lång helsning från sina klara och oskyldiga ögon, likasom från ett okänt land, så erfor han för första gången i sitt lif något som liknade rörelse öfver en annan menniska. Helene rörde honom.

I Bergen kom Helene knappt till besinning. Familjen gjorde alls icke det öfverväldigande intryck på henne som hon väntat. Richard upptog hela dess uppmärksamhet, han var språksam och sprittande qvick och roade alla, synnerligast den älskvärde fadern. Förhållandet mellan far och son var som mellan två vänner; de hade samma smak, samma lynne, liknade hvarandra till det yttre så att man fann det nästan löjligt, samt älskade och beundrade hvarandra upprigtigt. Den fara, som hotat husets affärsställning, hade aflupit lindrigare än man trott, och endast föranledt en indragning i lefnadsättet, som den unga svärdottern nästan omärkligt vidtagit. Imellertid var det nödvändigt att sonen litade endast på sin egen kraft.

Richards tvenne unga systrar voro formligen förälskade i sin högreste, vackre och qvicke bror och glömde nästan Helene för för honom. Den tysta svägerskan hade deremot helt omärkligt tagit sig an henne och ordnat allt, så att hon ej ett ögonblick

fann sig främmande, ehuru tiden ej medgaf att tala ett förtroligt ord med någon. Så försvunno fyra lyckliga dagar. Ångbåten skulle gå kl. 3. Man åt middag i hast under muntert prat. Man var icke alltför känslfull der i huset: far och son höllo nog af hvarandra, men de voro vana att lefva skilda. Efter middagen följde den unga enkan Helene in för att hjälpa henne med de sista omsorgerna för resan. De voro en half timme tillsammans; man hade mest talat om nattsäcken och dess innehåll. Helene kunde sedan ej minnas hvad som ledt dem öfver till ett annat ämne. Hon mindes blott att den stilla, högväxta frun, som hon aldrig skulle kunna glömma, hade sagt till henne: »jag ber dig icke att skriva till mig, ty du har de dina; men går lifvet dig nånsin emot, hvilket Gud förbjude, kom då till mig. Jag har erfarit nog och jag förstår sorg.»

På ångbåten träffade doktor Lassen en akademikamrat, som var född i Finnmarken och nu efter lång frånvaro sökt sig tillbaka till sin kära hemort såsom kapellan just i det distrikt, der Lassen blifvit anställd som läkare. På någon vänskaplig fot hade de aldrig stått till hvarandra, snarare tvärtom; och de voro båda för ärliga att yttra glädje öfver hvad som i grunden var dem fullkomligt likgiltigt.

Ångbåten som går längs kusten är i dessa trakter som en landsväg der alla mötas. Der stationerna följa tätt på hvarandra, är resan högst liflig och angenäm; men ju längre norr ut man kommer, desto strängare och tystare förefaller allt. Lassen, som varit vid yppersta lynne så länge man stannade många gånger om dagen, och han kunde på sitt lifliga sätt språka med folk som han icke kände, och dem föredrog han alltid, sade han leende, blef mörk och tankspridd från det ögonblick det blef stilla ombord. Hans ögon hvilade med förakt på allt hvad han såg, och hans hustrus blick åter hvilade spörjande och skyggt på honom, men det märkte han icke.

Till hans förundran tycktes den unge presten finna intresse

i dessa afskräckande kuster, ja i allt hvad han såg nära eller fjerran, hvilket ej tycktes den andre värdt så mycket som en blick eller en tanke. Så kom en tung, tät sjötjocka och svepte allt i sitt ogenomträngliga sorgflor. Nu såg man intet, knappast fartygets spår i vattnet. Efter de nu en gång befunno sig här, der det var värre än i en öken, så kunde man ju ändå försöka att få ett samtal i gång, tänkte doktorn och närmade sig presten, som förut affärdat honom helt kort.

»Allt detta intresserar er?» sade han med en krusning af läpparne, som röjde sig för den andre såsom hån. »Jag beundrar er anspråkslöshet. Mig intressera i hela skapelsen blott tre ting: människor, konst och vetenskap.»

»Hvarför har ni då sökt er hit till norden, der människan hänvisas till sig sjelf?» frågade den andre lugnt.

Doktorn mumlade något om verksamhet, om tvånget att tillvinna sig några embetsår och hoppet att snart åter kunna söka sig bort.

Den andre invände, att alla embetsmän som söka plats i Nordland och Finnmarken borde vara barnfödde der. Man verkar med kraft blott på de ställen man älskar. »Kommer ni hit», fortsatte han, »utan intresse för trakten, kan Finnmarken bli er en hård nöt att knäcka.»

För första gången i sitt lif såg doktorn tankfull ut, lät samtalet falla och satt en hel timme tyst för sig sjelf.

Fartyget gled nu nära under land — en naken kust, allt grått i grått. Snart låg också den svept i tjocka och man såg intet, hörde blott sjöfoglarnes skrån.

Efter ett fåfängt försök att komma i samspråk med kaptenen, som hade fullt upp att göra, måste vår fredlöse doktor åter igen närma sig presten. Föredragande att tala om hvad som icke intresserade honom än att icke tala alls, hvilket för honom var nästan detsamma som att upphöra att lefva, hörde han nu tålmodigt presten berätta om landet och folket i Finnmarken.

»Maken till dessa kuster i vildt men storartadt naturlif finnes kanske icke på jorden», slöt presten. Doktorn menade att dertill kunde man blott lyckönska jorden.

»Men kulturen», sporde doktorn, »hur förhåller, det sig med den? Finnes här någonting i dessa nejder som liknar högre odlingsdrift? Har det börjat ljusna här i norden?»

Den andre erinrade nästan strängt om hvad landet varit för tjugo år sedan, innan ångbåtsfarten kom i gång, jmförde det med det närliggande ryska området, der naturförhållandena äro nästan desamma. Blott under frihetens skydd kan ett land odlas. Ja, det ljusnar i norden, tillade han, och ur hans blå ögon sköt en glädjestråle, som der var en sällsynt gäst.

Men det var ej det slags ljusning Lassen menat — musik umgängeslif, menniskor, det var hvad han behöfde. Nordlandens många tusende fiskare voro för honom föga annat än fyrfotingar.

Presten svarade undvikande, ty här voro alla ord spilda.

Ju högre de kommo upp mot resans mål, desto mörkare blef doktors ansigte. Presten undrade hvad den unge Kristiansprätten hade deruppe att göra. Hvad han egde kunde vara godt nog der nere, men hvad man skall medtaga för att kunna dväljas uppe i dessa trakter, det är aktning för sig sjelf och sina medmenniskor, mod och stark vilja till att arbeta.

Det första brefvet från Helene till svägerskan omtalade hennes mors död. »Sedan hon är borta, synes mig verlden helt annorlunda», skref hon. »Nu måste du vara mig i mors ställe, ehuru du ej är mycket äldre än jag, och hvad jag förr skref till henne, det får jag ju nu skriva till dig. Richard har icke tid att höra på sådana obetydligheter. Han är dessutom mera borta än hemma, till och med dessa sorgedagar har han måst vara hos sina sjuka, och jag har för det mesta suttit i vrån bredvid min

säng och gråtit.» Mera kunde hon ej skrifva; hon ville blott säga henne att hon var så bedröfvad som hon aldrig förr varit, och be henne om ett tröstens ord.

Svaret skrefs samma dag brevet blifvit läst. Det handlade mest om den döda modern och huru hon borde älskas. — Att le i kärlek mot de sina, äfven då hon sjelf led, det hade ju Helene sagt var moderns lif, och Helene skulle nu visa att hon var sin moders dotter. Männen kunna nu en gång ej fördraga tårar och det ville hon för sin del förlåta dem. Helenes man t. ex. måste ju trotsa afstånd och faror för att komma till sina sjuka; om tiden derunder blef lång för Helene, så skulle hon tänka på de sjuka som väntade honom, på den ångestfulla modern — på barnen hvilkas frågande blickar hängde vid hans läppar. Det vore bästa värnet mot hennes egen saknad. Det enda medlet att förgäta sig sjelf vore att på ett lefvande vis sätta sig in i andras nöd.

Helene svarade och så var brefvexlingen i full gång.

På svägerskans begäran att hon måtte omständligt redogöra för huru de ordnat sitt lif, kom beredvilligt svar. »Genom Richards brev till far», skref hon, »vet du att vårt umgänge utgöres af pastorns och handelsmannens familjer och att den sistnämnda varit mycket vänlig mot oss. Du vet också att Richard ty värr icke trifves här. Hvad som isynnerhet grämer honom är klimatet, och det är också förfärligt. Nio månader vinter och tre månader icke sommar, säger man här leende, ty pjunk öfver väderleken höres aldrig af de infödda. Jag afundas deras förnöjsamhet, och kan aldrig öfvervinna ångsten för Richard, då han är ute på de ohyggliga sjöresorna. I fjol under den förfärliga julstormen kom han med nöd undan med lifvet. Jag var hos handelsmannens, hvilka icke ville att jag skulle sitta ensam hemma på julafton, och under det vi åto julgröten i understa våningen, blåste öfra våningen ut i sjön. Du kan sjelf tänka dig hvilken förstörelse det blef denna heliga afton, hvilken är

glad för alla andra på jorden men nu var så sorglig för oss stackars nordbor. Richard kom först hem tredjedagen och då jag slöt honom välbehållen i famn, kunde jag ej låta bli att säga att 'Gud åter i nåd förbarmat sig öfver oss'. Han hånskrattade då åt mig och sade att jag hade stora anspråk, då jag trodde att himlen och dess höga regent befattade sig med mina små angelägenheter. Åck, då blef jag så bedröfvad, ty får jag ej, när han är borta, hoppas på Gud och tro att han styr allt väl, hvad skall jag väl då tänka på om icke på det hemska, svarta hafvet och på alla de tusende som der funnit sin graf.

»Richard har väl redan omtalat att här i prestgården endast är en ung prest, som reste hit på samma gång som vi, men att han tillåtit sin företrädares gamla moder jemte hennes knarriga dotter att bo qvar tillsvidare. Richard vantrifves der, ehuru han sympathiserar med den gamla frun i hennes beständiga klagomål öfver Finnmarken; men när han hört på henne i fem minuter, flyktar han ut till gårdshunden, ett styggt raggigt djur, som han dock föredrager framför fruntimmerna. Pastorn är han ej heller svag för, men det är dock en människa, säger han, under det de andra blott äro ett par hiskliga illustrationer till Finnmarken och representera qvinno-gracerna deroppe.

»Nog är det illa af mig att säga detta; hemma talade man aldrig ondt om någon, men nu, när jag vill ha den stackars Richard till att dra på munnen, gör jag alltid narr af grannarne.

»Du ber mig beskrifva mitt hus och mina sysselsättningar, och det gör jag gerna. Huset tycker jag rätt bra om, men Richard finner det under all kritik. Det är rödmåladt, rummen ha endast nakna träväggar, utom hvardagsrummet, som är blåmåladt. Jag har haft mycket att göra för att få gardiner och allt annat fint till midsommar; jag måste nemligen göra allt sådant sjelf och gjorde gerna mer, men Richard säger jemt att han ej vill ha sin hustru till piga och härom dagen då jag var ute i köket för att laga till en vildsås, stod han i dörren och ropade att han hellre

aldrig i sitt lif ville smaka en sås, än se mig förstöra händer och ansigte. Sådant är snällt af honom, men hjälpte jag ej till bakom hans rygg, skulle han visst aldrig smaka maten, så noga är han.

»Hvardagsrummet är treffligt och i fönstren som ligga mot söder har jag flera slags blommor. I trädgården har jag satt potatis och till och med Richard var förtjust första gången vi åto deraf. Det första året hade jag blott en piga, men då det alltid gjorde Richard så ondt att se mig 'träla' som han kallade det, tog jag sedan två. Mjölkflickan är så snäll mot kreaturen och det behöfves nog, ty jag, som i början blef så förskräckt öfver att se hur människor häroppe bodde tillsamman med sina kreatur, tar nu gerna sjelf in mina små lam, när kölden knäpper till. När jag minnes hur varmt och godt kreaturen mådde der hemma, tycker jag det är svårt att se mina här frysa och svälta.

»Ack ja, hvad lifvet är hårdt häroppe! Här i närheten bor ett fiskarpar med ett sjukt barn i det svåraste armod, och då jag sist kom in der, höll hustrun på att baka — kan du tro det — kaffe. Hon förklarade att när brödstrimlor brännas, smaka de som kaffe! 'Men det är ju dock icke kaffe' sade jag. — 'Nej, men vi *tro* det', svarade hon förnöjdt — Sedan har mitt goda kaffe ej rätt velat smaka mig.

»Midsommarsolen, hvilken nu står som högst, ingjuter blott fasa hos mig; denna sol som icke värmer och alla dessa purprade skyar äro kanske något för konstnären, men mig skära de blott i ögonen. Den första sommaren sade jag lättsinnigt att jag föredrog vinterns eviga mörker, men har man blott bott en vinter häruppe, så tackar man Gud äfven för sommaren och denna röda skinande sol. I går sjöng en ejderfogel sin sträfva sång ute på fjorden, jag ville se hvarför den var så glad och rodde ut i min lilla hvitmålade båt. Der låg den och sjöng med alla ungarne omkring sig; och när den reste sig, såg jag hur hela bröstet var bart, ty den stackars fogeln hade plockat fjädern af

sig för att bädda åt ungarne — så eländig den var, sjöng den dock förnöjd. Ack! jag afundades den!»

Svaret på detta bref var varmt och godt; i brevet låg en liten uppsats af Eilert Sundt, som slutade med dessa rader: »Icke hvarje liten svärmisk ungmö är skapad att lemna föräldrahemmet och flytta till en sådan utkant af verlden. Men väl är att det finnes norska qvinnor som duga dertill, eljest blefve väl lifvet en omöjlighet för mannen också.»

Följande juldag skrifver Helene till svägerskan bland annat. »Ensam rodde jag i dag till kyrkan, och ensam är jag nu, ty Richard läser tidningarne och då är jag glömd. Han kom hem i går qväll, men sade mig blott ett knapphändigt 'god afton' och gick sedan in att kläda om sig. Jag tror visst jag satt i soffhörnet och gret och det kan han nu aldrig tåla; därför tog han tidningarne och läste till julgröten kom in. Jag hade ett par små gåfvor och en blommande nejlika, som till min stora fröjd slagit ut dagen förut, men då han var så tyst, tordes jag ej afbryta honom och när så julaftonen gick förbi utan gåfvor, tycker jag inte att jag kan komma fram med dem i dag. De få väl ligga tills nästa julafton, om han då är vid bättre lynne.

»I morse gick det lätt att komma till kyrkan, ty här var folk tillräckligt att ro mig, men när så ej är, måste jag vandra i snön; då går mjölkflickan förut med en skofvel och jag följer efter med en annan och så går det småningom framåt. Första gången jag omtalade detta för Richard, log han bittert öfver Finnmarkens samfärdsmedel, och sedan berättar jag honom aldrig mer, när jag skottar mig fram, ty han står ej ut att tänka derpå, säger han; men jag tycker ofta det är bättre att skotta mig genom snön än sitta hemma ensam med tankarne.

»Eljest ser här riktigt festligt ut till jul; i hvardagsrummet såväl som i Richards rum har jag ordnat alla de konst saker han hade med från Italien, och den lilla kammaren derbredvid är förvandlad till bibliothek. Ute ser det äfven jullikt ut, fastän här

hvarken finnes halm eller foglar. Ack, foglarne finna det nog för tråkigt här uppe. På ladugården har mjölkflickan målat ett tjärkors, och min ko, Blomkind, som känner mig, har fått en enbuske öfver båset; likaså har jag satt enar öfver förstuguqvisten och hade gladt mig åt att visa Richard hur jag efterhärmat hans Italienare och stuckit gröna qvistar mellan kakelugnsspringorna, men han ser så dystert ut, så jag törs icke. Jag får väl hitta på något nytt i kokvägen att roa honom med, ty han har ledsnat på nästan all maten här uppe, och har en hustru först riktigt grämt sig öfver att se sin man svälta, så får hon också kokgeni.

»Jag läser dagligen det lilla utdraget, du sände mig, men vågar ej taga slutraderna åt mig, ty då Richard vantrifves, kan jag ju omöjligen vara en duglig hustru.

»Pastorns fästmö, Karen, äldsta dottern till handelsmannen, tycker jag både väl och illa om; Richard gör narr af henne och säger att hon är ryslig. Hon är också så förfärligt stor och groflemmad, kläder sig illa med ett stort blått förkläde och en halsduk fästad med knappnålar; alltid har hon äfven mycket att göra och hinner aldrig tala med någon, icke ens med fästmannen. Men ändå ser hon ibland på mig med sådana underliga goda blickar, att jag aldrig förr sett sådana, och i dag, när jag skottade mig fram till prestgården och hon kom mig till mötes med skofveln, erinrade hon nästan om mamma — ack! just så skulle hon hafva talt till mig och banat väg för mig.»

Brevet slöt med en bön från Richard att Else ville komma till dem på ett år, hvilken bön Helene tvekade att frambära. »Lifvet», skref hon, »är för kort för att spilla ett år deraf i Finnmarken, och jag tycker mig begå en synd då jag säger, att jag skulle helsa dig som ett sändebud från himlen.»

Följande sommar införa vi läsaren i doktor Lassens hvardagsrum, hvilket är sig både likt och olik. Der sitta nu tre

personer och samspråka högt och lifligt, och det hände ej förr. Doktorn sitter visserligen i soffan med tidningarne framför sig, men han talar nu äfven, och det sätt hvarpå han uttrycker sig gör att hans hustrus strålande ögon liksom hänga sig fast vid hvarje ord. Sedan de kommit norrut, har han, med undantag för den korta smekmånaden, visat föga intresse för annat än sina sjnka och liksom glömt Helene — en glömska, som hon med tanken på sin egen obetydlighet funnit ganska förklarlig. Nu har hon dock fått mer mod och uttrycker sig både fint och väl. Den tredje personen är svägerskan. Hon är ingen bländande skönhet och likväl skulle det vara omöjligt att ej bemärka henne. Gestalten är ståtlig, fin och böjlig, och det ljusa håret ligger böljande öfver hufvudet, upplagdt i nacken med en smakfull knut.

Samtalet vände sig så småningom på lifvet i norden deruppe, Doktors ansigte förlorade sitt solsken och antog åter sitt bittra och hårda uttryck, då han försäkrade svägerskan, som samma dag anländt, att det var rysligare än någon kunde fatta.

»När jag jemför mitt ungdomslif med mitt nuvarande, frågar jag mig om jag lefver på samma jord», sade han; »jag ville hafva anställning och inkomster, men jag finner med fasa att jag sålt min friska ungdom för en usel grynvälling.»

Den stackars Helenes ögon förlorade sitt glada uttryck — det var ju hon som var grynvällingen.

»I början var jag förtviflad», fortfor han, »och jag såg att här gälde en kamp mellan naturkrafterna och mitt eget kött. Ett fult rödmåladt hus med tomma väggar, det var min bostad; en backe, der knappast ljungen växer, var min trädgård; en mark med några tvinsotslika enbuskar mellan stenrösen och en å, svart som natten, det var min park; roffoglarnes hungerskrän och böljornas dån, hvilka afbröto dödstystnaden, var min musik, och att se vildänderna dyka upp eller en hval springa i luften, det var mina nöjen.»

Else invände något om midnattssolen.

»Må hvem som vill älska den», sade han, »men jag hatar denna mångbesjungna midnattssol, den bildar omkring sig en kopparröd trollverld, der hvarje lefvande väsen ser ut som ett spöke. Hvad är en sol utan värme? Och så snart löfvet faller, ha vi beständigt mörker; som en blykupa hänger då den grå himlen ner öfver oss och under detta blytak skall man *lefva!*»

Svägerskan trodde att denna natur dock hade sina stora och upplyftande sidor blott man hade ögat öppet derför, och sporde derpå efter människorna och deras skaplynne

»Människorna?» återtog doktorn föraktfullt; »för det första bo de vid fjordarne i skilda hopar, i en omgifning der blott förbrytare borde kunna trifvas; och för det andra ha de intet slags lyftning, således besöker jag dem aldrig. Till grannar hafva vi en tråkig prest och en handelsman med tallös familj; hustrun säger aldrig ett ord och döttrarne — ungefär ett dussin — jag har aldrig räknat dem — äro den ena rysligare än den andra, och skall man färdas dit, måste man antingen öfver sjön eller öfver vägar liknande kloaker. Der ser ni mina förströelser.»

»Rå och hård är finnmarksbon dessutom», fortfor doktorn; »när jag säger så, menar jag det värsta och det vidrigaste, jag kan säga om en människa. Skall det så galet vara, föredrager jag då finnarne; deras lif har dock sin romantiska sida och deras dräkt är fantastisk, men det är ett tjufpack och vänder jag blott ryggen till, låta de kältringarne sina renar afbeta allt mitt staccars gräs.»

Helene såg tankfull ut; — tänkte hon kanske som svägerskan, att det var underligt att någon kunde föredraga en kältring i fantastisk dräkt framför en ärlig man, något sämre utstyrd? Som det för henne dock var en naturomöjlighet att ogilla mannen, anmärkte hon blott att man med godhet borde söka inverka på finnarne.

»Tackar så mycket», blef det hånfulla svaret, »jag känner ingen kallelse till att uppfostra finnar. Till min lycka är här

jemt sjukdomar, och de långa resorna och farorna utgöra dock ett lif, en rörelse. För att kunna existera här, måste man upphöra att vara individ och gå upp i det allmänna, men jag är olyckligtvis en personlighet och har som sådan mina fordringar.

Den Gud vill slå i livvets strid,

Den gör Han först till individ.»

Sålunda ironiserade doktorn numera ofta, men Helene fann det dock bättre än hans förra beständiga tystnad. Öfver hufvud hade svägerskans ankomst förändrat deras lif. Else eller »frun», som doktorn kallade henne, hade fint vett och mången gång, när talet börjats i vrede och häftighet, slutade det i ett hjertligt skratt. Dessutom hade hon medfört en mängd nya böcker, dem doktorn om aftnarne tog sig för att högt läsa för de båda damerna, hvilket gjorde dessa aftnar så festliga och inbjudande som möjligt. Angenäma samtal uppstodo öfver det lästa; doktorn var rikt begåfvad och damerna förstodo så väl att leda samtalstrådarne, att han, elektriserad af deras uppmärksamhet och beundran, nästan blef hänförande.

Man gjorde naturligtvis med den nya gästen besök hos grannarne. I prestgården var det alltid grått, sade doktorn, och det var ju icke underligt med den gamla klagande gumman och den knarriga dottern; hos handelsmannen var deremot en liten verld för sig, der det gick lustigt till. Husfadern, nu en godlynt gammal man i silfverhvitt hår, hade med träget, oafåligt arbete bragt sig upp till en ansenlig förmögenhet. Hans fruntimmerskompani, som han kallade hustru och döttrar, lemnade kanske något öfrigt att önska på utseendets vägnar, men arbetsammare, vänligare och förnöjsammare qvinnor funnos icke på jorden. Karen, den äldsta dottern, var storväxt, med blossande kinder och blå ögon, samt stark som en karl och gjorde nytta för tio enligt fa-

derns ord. Hon och presten, som varit förlofvade allt sedan han for till universitetet, skulle ha bröllop till jul.

Till sommarumgänget hörde äfven de ryske skeppare, hvilka kommo i sina skutor för att hos handelsmannen utbyta sina varor. En af dessa främlingar, kapten Ywoff, en liflig, glad och godmodig man, var på förtrolig fot hos handelsmannens, och underlät aldrig att, när han var resfärdig, inbjuda hela familjen på sin skuta, der allt, emot ryssarnes vana, var fint och putsadt som på en örlogsman.

Detta år skulle festen bli gladare och högtidligare än någonsin. Anledningen härtill var kaptenens moder, hvilken förlorat synen, men lyckligt opererad af doktorn och på det ömmaste vårdad af Karen nu återfått sina ögons bruk och dermed äfven förmågan att likasom förut vårda sig om sonens hus och hans moderlösa små.

När all fara var öfverstånden och kaptenen klar att afsegla, inbjöd han på moderns födelsedag till afskedsfest ombord på sin skuta.

Der återfinna vi nu våra vänner jemte handelsmannens hela familj samt presten.

Else, som endast kände presten af hans förträffliga predikan föregående söndag, emotsåg med intresse hans närmare bekantskap.

Mannen med det stilla väsendet och det fina intelligent utseendet lade vid sitt inträde alltid en viss tystnad öfver handelsmannens pratsamma familj, ehuru han tillhörde deras hemkrets. Sedan han helsat på de öfriga, räckte han Karen vänligt handen, och när de så stodo bredvid hvarann, kunde det ej undfalla Else att det var ett rätt underligt par. Han en värdig representant af vår tids förfinade bildning, hon en ful och helt tarflig flicka.

Sedan man i kajutan druckit ett ypperligt karavanté, serveradt af Karen, gick man upp på däck, hvilket festligt smyckats med alla nationers flaggor; en plats som var alldeles be-

skuggad af flaggor kallades af flickorna för »löfsalen». Aftonsolen lyste utöfver däckets och kastade sina strålar på de uppradade glasen, hvilka snart fylles med punschen som Karen brygt om bord. Glasen klingade, flickorna uppstämde en sång, presten sekunderade och ibland hördes den gamle faderns basstämma falla in, till stor munterhet för alla. Vid ett uppehåll i sången, då de unga skockade sig kring besättningen, för att se dem lägga ut not, närmade sig presten Else, som stod ensam lutad mot relingen, frågande om det var första gången hon besökte dessa trakter och hur hon trifes der.

Hon svarade att hon ännu varit der för kort tid att kunna fälla något omdöme, men att allt hvad hon såg föreföll henne ovanligt, och i många afseenden bättre, mindre småaktigt än annorstädes.

Han gaf henne rätt, att lifvet der uppe vore så strängt, att det måste antingen förkrossa eller härda. Här fanns icke plats för lifvets små intressen; lefde man här, så måste man lefva för det som var större och nyttigare.

Hon sade sig ha hört detsamma af sin svärfader och tillfogade halft frågande, att det vore väl dock endast mannen som kunde känna lifvet så stort der uppe.

»Nej», sade han, »det är tvärtom qvinnorna, hvilka här hafva den största uppgiften; utan dem skulle mannen aldrig få mod att lefva och kämpa här uppe.»

»Lyckliga qvinnor!» utbrast Else, och skulle just fortsätta, då ett glädjerop hördes från ungdomsskaran, hvilken samlats kring det nu uppdragna nätet och högljudt gladdes sig åt den rika sprattlande fångsten. Men uppmärksamheten vändes snart åt annat håll, ty i viken syntes en springhval, förföljd af sälhundar, hvilka i sin vilda jagt redan bemäktigat sig stora stycken af det arma djuret. I förtviflade språng kastade sig den sargade hvalen öfver böljorna, sprutande vattnet högt upp, och föll slutligen med en sista sats alldeles utmattad ned på torra sanden, der han

genast mottogs med harpuner och yxor. Kort derpå kallade bordsklockan samtliga gästerna till qvällsvarden.

Glada skålar druckos för den gamla modern, för gästerna, för värden, och till sist ville denne dricka äfven för »jungfru Karen», men rösten blef osäker, blicken skymdes och skålen måste drickas utan vidare ord.

Stämningen kom dock snart åter i sin muntra gång, flickornas sång ljöd från småbåtarna, hvilka nu gled ut i den röda, blanka sjön; andra af sällskapet klingade ännu på däck; öfverallt var lif och gamman.

Else kände sig som hade hon kommit i en annan verld, allt tilltalade här hennes poetiska, högstämnda själ, hon älskade den röda kalla solen, de majestätiska bergen och det outgrundliga hafvet. Men hvarför var hon så öfverjordiskt glad? Så fri, så lätt hade hon aldrig känt sig förr.

Alla småbåtarna voro nu utkomna på sjön och sången ljöd vexelvis öfver vattnet. Helene lät höra sin vackra röst och Else, glad och lycklig, eftersöktes af alla. När de återkommo på skeppet, slog man en ring kring handelsmannen och aflockade honom den ena historien efter den andra om finnfolket och deras upptåg, bland annat huru en dag en liten pojke stulit sig in i hans bod för att smaka på sirapen men fallit pladask i tunnan, huru han dragit upp ungen i luggen och slängt honom ut till föräldrarna, samt huru de och det andra småpaket, gripna af förtjusning, sliakat pojken renare än han någonsin förr i lifvet varit.

Alla skrattade. Snart blef dock Elses uppmärksamhet tagen i anspråk af presten, som visade hur de röda skyarne tågade öfver bergen, och småningom inledde ett allvarligt samtal, som var henne en hvila från den öfverljudda munterheten.

Skilsmessan blef mindre glädligt än vistandet på fartyget, ty man skulle nu säga den ryske kaptenen, som låg segelfärdig, farväl, och Karen måste två gånger ner i kajutan för att omfamna den gamla. Skutan hade lagt litet ut från land och båt efter

båt hemförde nu gästerna. Då man passerade en liten ö, hvilken var bevuxen med några rönnar och enbuskar, föreslogo de unga flickorna att man skulle gå i land der; och som ingen hade lust att sofva i den härliga midsommarnatten, mottogs förslaget med jubel. Ingen hade på långliga tider sett en sådan härlig S:t Hans afton och sedan man gladt sig deråt en stund, kom kaffe-pannan fram och ingen försmådde att vederqvicka sig med den kära drycken. De muntra flickorna uppstämde nya sånger — alla i moll — Helene sjöng en visa af Kjerulf som fann genklang inom alla bröst.

Öfverst på berget brann en tjärtunna, och då man sagt hvarann ett slutligt farväl, under det gråt och löje kämpade om her-raväldet på Ywoffs trohjärtade ansigte, steg man åter i båtarne. Under hemfärden sjöng pastorn om en vårnatt på hafvet; sjelf hade han satt texten till en gammal nordisk melodi, och Helene, som kände den, föll in i omqvädet med ord som tusen tungor hafva upprepat i Norden.

»Och när böljorna gunga och sjunga dertill,
Kan du vaggas och bäras så långt som du vill
Uti tankarnes båt.»

Från den andra båten svarades med folksången. Det var slutet. Den röda himlen bredde sig öfver bergen och liksom lindade dem in i sina purpurskyar.

Några dagar efter midsommarfesten återfinna vi Helene i hvardagsrummet, ifrigt sysselsatt att läsa engelska, hvilket språk hon i barndomen talat med fadern, men nu till en del glömt. Orsaken till denna studieifver var att doktorn föregående afton blifvit kallad till en resande engelsk familj, och vid hemkomsten omtalat hur han funnit sitt eländiga engelska glosförråd hardt nära obegagneligt, och harmats öfver svårigheten att vårda en patient, med hvilken han ej kunde meddela sig.

»Hvad kan man icke lära?» utropade Else muntert och ett

skämtsamt samtal utspann sig, som slöt med att doktorn inbjöd henne att bilda en akademi för finnungdomen.

Else log och menade att galnare saker än så, kunde man nog företaga sig. Men det vissa var, att förtretade det henne att icke kunna ett språk, så skulle hon lära sig det.

Doktorn hemstälde ifrigt om ej hon ville bli hans lärarinna, men syntes något afkyld då Else beklagade sin okunnighet, men hänvisade till Helene såsom den bästa lärarinnan.

Imellertid hade lärohågen vaknat hos Helene; de båda vännerna studerade ifrigt under veckans lopp, och när den engelska familjen ej långt derefter aflade ett besök hos doktorn, fann denne sig dubbelt förargad att icke kunna böja sin norska tunga till de brittiska ordvändningarne och föresatte sig att den långa natt, som kallas vinter, åtminstone skulle ge honom fördelen af att inhemta denna kunskap.

Saken kom genast i gång och gaf nytt intresse åt hvardagslifvet. Helene bedref sitt lärarekall med förtjusning, hon var snabb att lära och snart fördes middagssamtalet på engelska.

Såg han nu hvad han egde i Helene? Men, i så fall, hvarför blef hon sedan vintern närmade sig allt tystare och blekare. Det är icke vintern hon fruktar, ty *han* är för henne en ständig sommar. Hon känner hvart drag, hvarje skiftning i hans ansigte, och hon kan ej dölja för sig, att han är helt annorlunda när han är ensam med henne än när Else är inne. Till Helene talar han knappast, men kommer blott Else in i rummet, är han idel eld och lif, och så förunderligt älskvärd och intagande, stundom ända till vekhet mild — till och med mot henne. — Men hvarför var han så annorlunda mot Else? Något sådant som ett förbudet förhållande hade Helene knappast en aning om, och både man och svägerska stodo för henne allt för högt att skymten af en misstanke hade kunnat träffa dem. Men Else var så vacker och isynnerhet så ovanlig. Helene hade redan i Bergen hört att männen allmänt beundrade henne, men att hon knappast märkte

sina tillbedjares afsigter förr än det kom till frieri, då de med den älskvärdaste bestämdhet afvisades. Att Richard beundrade svägerskan såg Helene klart, men Else märkte det tydligen icke. Och att han beundrade henne, det var ju ganska naturligt, menade Helene, isynnerhet när han jmförde henne med sin egen hustru. Ty hvad var väl hon!

Men Helenes sorgsna förundran skulle ännu stegras. Hvarför drog ofta en purpursky öfver hans ansigte utan minsta anledning? Hvarför satt han nu åter timtals mörk och stum? Hvad fattades honom? Svaret på de smärtsamma frågorna blef att han var olycklig och att det var hennes skuld.

De förstämnda aftnarne återkommo allt oftare. Läsningen upphörde. Richard var trött, sade han, men stannade dock inne i stället att som förr gå in till sig.

När den ordinarie föreläsaren tröttnat, förklarade Else en afton, då stämningen blef allt för tryckande, var det ej mer än billigt att det lästes högt för honom. Helene kunde börja. Han satt i skuggan, så att damerna framme vid lampan ej märkte det hånfulla leende som krusade hans läppar. Helene blef ömsom röd och blek vid tanken att hon skulle läsa för sin man, något som aldrig fallit hvarken honom eller henne in. I början bäfvade stämman, men hon var van att läsa hemma, den vackra väl utbildade rösten gjorde sig snart gällande och kom doktorn att förvånad se upp. All fullkomlighet böjde han sig för, och den lilla obetydliga personen der borta läste kanske bättre än han sjelf. När då boken handlade om kärlek, lade sig öfver hela hennes väsen en annan kolorit, likasom vissa foglar ändra färg mot våren. En eller två gånger fäste han en förvånad blick på henne; kände han sig ännu en gång gripen af anletsdragets renhet och harmoni? Mötte hon en sådan blick, rodnade hon som en ung flicka och blef deraf blott ännu fagrare. Men mannen vande sig snart vid den vackra läsningen, likasom han vant sig vid sin hustrus husliga behag, hvilka i början hänryckt honom.

Allt sådant var blott som sig borde och tankarne gingo annorstädes. De engelska lästimmarne kallade han sina »grå fröjder». Det ansigte han såg i drömmen var icke Helenes utan ett outransakligt, gåtligt ansigte, som dock stundom genomströmmades af det varmaste lif och då bar honom till poesiens och ungdomens land.

Sommaren var kort och begagnades till utflygter för att roa den främmande — en lätt sak, ty hon fann intresse i allt. Doktorn hånade stundom denna välvilja, men hon förklarade lugnt att hon älskade Guds jord i alla dess former; och om den svarta bergsklyftan och den nakna vildmarken också ej föreföllo henne sköna, så talade Gud till henne från dem månget och mycket som hon ej fått veta genom löfskogen söderut.

Doktors skiftande lynne fortfor äfven under utflygterna och förtog mången gång allt nöje. Än gick han mörk som ett stormmoln vid Elses sida, än åter smälte han i älskvärdt behag eller skämtande humör. Då den lugna, omedvetna blicken ur Elses öga mötte hans glödande blickar, blef han nästan i raseri och lät detta bryta ut mot den oskyldiga naturen. »Vore jag en fogel», kunde han ibland säga, »blef jag här stum af sorg.» En dag, då Else förhållit honom att han misskände det storartade och verkligt välgörande lif han förde som läkare i dessa ödsliga trakter, inföll han med bitterhet: »Ja, befall blott hjertat att icke slå, och det är en afundsvärd tillvaro». — För Helenes skull teg Else. Hela hennes bemödande gick ut på att dölja för hustrun, att hon hade en man som alltid glömde att hon var till. Och det lyckades till en del. Något sådant som sårad stolthet erfor det rena barnahjertat aldrig: det träffades blott stundom af ett plötsligt sting; det var som om någon gjorde henne orätt eller tillfogade henne något ondt; men *han* kunde det ju icke vara!

Det enda afbrottet i denna kvalfulla spänning var då Helene en dag vid en bärplockning var nära att sjunka i kärret, men lyftes upp och bars hem på armarne af mannen, under det han

blickade in i hennes bleka ansigte så faderligt beskyddande och varmt, att Helene kände sig öfverlycklig, och väl hemkommen gick omkring till alla sina vänner, örter och hundar och höns och kor, för att likasom taga dem med in i sin lycka.

Efter detta höll Else nästan af svågern och hoppades godt för Helene.

Samma afton blef doktorn bortkallad, och medan de två unga kvinnorna sutto tillsammans, berättade Else på Helenes önskan sin historia, som denna blott ofullständigt kände.

Vid tio år förlorade Else sin far och enkan försörjde sedan sig och henne samt mormodern med inackorderingar. Efteråt kunde Else förstå att det varit mormodern som styrt huset. Det var en stor, käck fru med ögon som tindrade förunderligt. Else hade ofta som barn stirrat på henne och funderat på hvad som kunde komma de der ögonen att tindra som stjernor. Det var kärleken, svarade den gamla, då hon en dag frågade henne.

Allt var smått, men alla arbetade, ingen hungrade, och Else mindes intet bekymmer. Men så kom olyckan. Modern sjuknade, en af de inackorderade herrarne — kandidaten — friade till den sextonåriga Else; äktenskap hade hon aldrig tänkt på, men hon visste att det var något högt och härligt, ty det var kärlek, och kärlek strålade som mormors ögon. Men kärlek som ej kommer till två på en gång, den är ju ett missfoster. Han hade lekt med henne som barn och nu ville han ha henne till hustru! Och att säga nej hade varit att lägga modern i grafven. — Else hoppades att ett underverk skulle komma henne till hjälp; men intet underverk kom och hon blef gift med — stackars Nils!

Så enkelt berättade Else sin historia. Hade någon annan förtäljt den, skulle man ha hört klinga igenom den en ton, påminnande om de gamla kämpavisorna. Man skulle då fått en bild af det frimodiga barnet med de långa, ljusa flätorna utåt ryggen, lätt som en hind, flitig som en nunna — af lärarinnan med den vänliga hållningen, hvars hela verksamhet var tillskuren

efter hennes inres stora mått — af den saktmodiga hustrun, som mannen förgudande såg upp till och som hjälpte honom att dö — och slutligen bilden af den unga enkan som väckte allmänt uppseende utan att vilja eller ens märka det, henne, som fått den härliga gåfvan att försköna allt omkring sig och hvad bättre är — att finna frid och gifva frid.

Då Helene uttryckte sin förhoppning att Else en gång skulle gifva sig, afvisade hon med fasthet denna tanke. Gud hade tillåtit att hon utan ånger kunde tänka på det förflutna. Men Nils hade förtjent en hustru, som gifvit honom hela sin själ. Hon gaf hvad hon kunde. Gud dömer viljan. Men aldrig, aldrig mera ville Else tänka på giftermål.

En bland de sista förströelser man uttänkt var en fiskarfärd, i hvilken presten deltog. Doktorn, som aldrig gjorde något till hälften, fann det vara ett kungligt nöje och blef med ens en passionerad fiskare. Presten och Else voro också ifriga och det gick gladt och lustigt till på båten. Ett så godt, vackert skratt hade Helene icke hört sedan hon var hemma, ty i handelsmannens hem var det dock af annan art. — Sjelf tänkte hon icke mycket på nöjet: *han* var road och det var nog för henne.

Den fångade fisken skulle spisas i prestgården. Presten öfverskyldes med liffullt samspråk, i vexlande skämt och allvar, sanningens skröplighet och den gamla frökens vresiga lynne. Efter qvällsvarden gick Else ut i trädgården för att se om några plantor och gifva den ruggiga finnhunden en fristund. Inifrån fönstret syntes den höga, smärta gestalten, lyssnande utåt hafvet som låg månbelyst och den svarta fjellklyftan nedanför, liksom hade de i sanning hviskat till henne ord, som ej hvar och en finge höra.

Doktorn, som tankfullt betraktade henne, vände sig hastigt till presten, sägande: »Har det aldrig fallit er in, att hon är en skepnad från Eddatiden?»

Presten fann också att hon erinrade om en annan tid och

en annan kultur. Doktorn berättade i förbigående om hennes giftermål med brodern — hur han sett henne först på bröllopsdagen, men då fått ett oförgätligt intryck af hennes enkla och dock så höga väsende. »Min far säger om henne», tillade han, »att hon har mod som tio män och är blyg som tio unga flickor.»

»Vår tid kräfver starka qvinnor», gentog presten. »Qvinligheten består i något annat än att rodna och slå ned ögonen.»

De båda männens ögon föllo ofrivilligt på Helene, som just nu slog ned blicken och rodnade som en granatblomma.

»Blygheten», fortfor presten, »är och förblir alltid det fagra-
ste och finaste hos en qvinna; men den är icke allt. Er far gjorde rätt, då han jemte blygheten prisade modet, modet att lefva, frimodigheten i all strid. Deri ligger livvets lycka. Den bygges blott af starka händer och starka hjertan.»

Else hörde vid inträdet de sista orden och såg upp med en vacker blick.

Men hösten kom och med de mörka dagarne växte mörkret i Richards själ. Det ville mycket till för att fördunkla Elses ljusa sinne, hon som i allt skapadt fann stoff till ett stort och rikt själslif; men doktors hem började förefalla henne hemskt. Uppfödd i fattigdom, hade hon dock upplefvat så mycket godt, erfarit så mången underbar hjälp, att armodet blifvit henne formligen kärt; hon ville icke ha undvarit detta påtagliga beroende af Gud, som man så lätt glömmar, då man icke dagligen är i behof af hans, så att säga, uppenbara hjälp. Men här var en nöd som hon icke förstod och som syntes henne hopplös, ty hon förstod icke orsaken — den förtärande eld som brände Richards själ. Endast i hans bortovaro återkom något af den forna trefnaden.

Ännu gingo de båda damerna dagligen ned till stranden, samlade brokiga snäckskal och vackra stenar, sågo på de underliga sjödjuren mellan stenarne eller rodde ut åt holmarne för att söka litet gräs åt kon, som var bådas älskling. Snart sökte de

dock förgäfves, och då måste Blomkind, till deras sorg, nöja sig med tång och fisk.

Höstens stora händelse var en vådeld, som lade prestgården i aska och tvang presten och Karen att uppskjuta brölloppet tills hennes far hunnit åter uppföra ett hus i det nedbrändas ställe. Under tiden flyttade presten till handelsmannens. De båda trolofvade togo uppskofvet med deras förening så lugnt, att handelsmannen blef helt förargad. Inte voro de som annat fästefolk. Karen var skrattande född till världen och nu skrattade hon aldrig »redligt». Presten var visst vänlig mot henne, men så fort han kom in i rummet, miste hon målet. Annat var det på den tiden han friade m. m.

Den som vann på uppskofvet var Helene, ty i stället att styra om sitt eget hus upptecknade Karen åt henne under juldagarne ett förråd af sagor att berätta under de engelska lektionstimmarna. I annat fall fruktade Helene att lektionerna skulle afstannat blott af brist på talämne, ty hon var nu en gång alldeles för obetydlig för att Richard skulle kunna ha något att tala med henne om. Af en händelse hade man fått veta att Karen var traktens sagosamlare. Else, som gerna ville närma sig den underliga flickan, fick nu en anledning dertill. Karen var litet skygg i början, men Else dref som alltid sin vilja igenom på det älskvärdaste sätt, omtalade hvartill sagorna skulle brukas och fick snart bekräftelse på sin aning att Karen — allas lastdjur — hade en egen hög begåfning — att hon i grunden var skald, på det viset som så många i det gamla Norge, hvilka gå stumma lifvet igenom.

Karens sagor voro kanske det första som gaf Richard en aning om den egendomliga storheten i nordens lif och natur. Men hur kom det sig att, då Helene läst något som rätt mäktigt hade gripit honom, han studsande fäste blicken på den blida gestalten vid sin sida. Under dessa förbannelsens år hade han beständigt inbillat sig, att han måste sänka sig ned till sin hustru, och då han fann detta tråkigt, hade han nästan icke talat med henne om

annat än husliga angelägenheter. Och när han nu förrådde en smula intresse för hvad hon berättade, blef hon helt ofattlig för honom. Hon förtäljde ju sina sagor riktigt täckt, ibland rent af öofverträffligt, och kom hon till några af dessa grofva och råa drag som voro honom så vidriga, stammade hon fram dem med så mycket behag, att hon gaf honom lust just på dem.

Men var det något hos henne, som väckte hans intresse — icke var det hennes kärlek, utan snarare det blyga och jungfruliga sätt, på hvilket den röjde eller rättare gömde sig. Aldrig gaf hon honom numera en smekning eller gjorde honom en fråga. Ödmjukhet och stolthet synas så olika och trifvas dock så väl ihop. Utan att hon sjelf visste det, hade hon i sitt yttre väsen blifvit stilla, tillbakadragen, ja stolt.

Hon hade aldrig sagt sig sjelf, att hon ej ville låta trampa sig under fötterna, eller att han icke kunde intressera sig för den som så läte behandla sig; men kärleken har sina fina känslotrådar och är verdens yppersta läromästare. Hur det nu var, hade Helene blifvit så beskaffad, att det icke längre lät sig göra att se ned på henne. De engelska lektionerna kunde då och då rent af roa hennes man, och då fick Helene sin glada sång och sitt friska löje igen. Men snart stod åter den skumma grämseln att läsa i hans anlete, och då herskade på nytt den ängsligaste tystnad i huset.

Då doktors bostad låg halfvägs mellan handelsmannens och kyrkan, tog presten nu mera in der om lördagarne på vägen till kyrkan, och de båda männen kommo härigenom i ett närmare förhållande till hvarandra. Första anledningen härtill var dock Else och ett samtal mellan henne och presten. I dennes rena atmosfer kände sig Else helt annorlunda än i Richards sällskap; med presten kunde hon tänka högt — och hon hade gjort det med afseende på Richard. Presten hade yttrat misstro och rent af motvilja för den unge skönhetsdyrkaren, som saknade all blick

för skönheten och storheten i det hårda försakande lifvet, likasom i den vilda, majestätiska naturen omkring honom. Else medgaf hans fel, men erinrade saktmodigt att ingen är utan sådana — att motvigten till Richards låg i den hängifvenhet han egnade sin vetenskap och den pligttrohet hvarmed han öfvade sitt kall. Hon talade om hans kärlek till fadern och tillade: »den som kan älska kan jag aldrig uppge hopp om».

»Att öppna sitt hjerta till näste för hvarje flygande fogel — kallar ni det att älska?» sporde presten.

Elses blick föll fullt och stort på honom, der han stod framför henne i ädel, allvarlig manlighet. Studsade hon vid att på detta ansigte, som eljest afspeglade blott andens och tankens lugna djup, nu se rörelser, som hon icke förstod och som blott hjertats stormigaste känslor ega? Det led mot aftonen, solnedgången kastade ett rubinfärgadt sken öfver rummet. Det var väl detta som gaf färg åt prestens eljest bleka kinder.

Någon tid derefter tackade presten Else med en viss värme för att hon likasom lagt honom Richard på hjertat, omtalade huru han, sedan det första motståndet besegrats, kommit doktorn närmare — huru de en afton suttit och talat förtroligt ända till öfver midnatt, och huru han sedan tänkt på Else och på Schleiermachers ord:

»Wir sollen einander Engel Gottes sein»,

hvarrefter han tillade »Ni har varit engeln för oss tvenne män».

För Helene var det en sann glädje att se närmandet mellan Richard och den ädle varmhjertade presten, och sjelf fick hon deraf mod att hos honom söka ledtråden i kampen mellan sin egen enfaldiga barndomstro och Richards kalla förnuftsåskådning.

»Man är icke kristen för det man är döpt», svarade presten på ett dylikt spörsmål. »Man födes till norrman — men man måste kämpa sig till att blifva kristen. Det är icke murarna som göra kyrkan. Min kamp varade i flera år. Förtviflad bad

jag till slut: Kan jag icke finna dig på annat sätt, så krossa mig. Han krossade mig och jag fann honom.»

Orden sades med en röst, som framkallade en stunds tystnad — derpå invände Else något om svårigheten att ej fälla modet under livvets sorger. Sjelf visste hon ej hvad det var att fälla modet, men hon talade för en annan.

Presten upptog ordet, häntydde på att hvarje hjerta har sin gåta, som löses endast under smärta; men att man äfven under djupaste smärta kan ega en himmelsk glädje; blott man eger Honom som allena kan lära oss att älska. — »Att lära älska vår pligt, det är lösningen af livvets gåta».

Han sade detta med ett uttryck af tindrande sorg, som röjde att han talat icke blott för andra.

För Helene och hennes inre lif fick samtalet en afgörande betydelse, medan Else först nu tyckte sig förstå sitt eget hjerta-

Hos handelsmannen blef efter slutadt vinterfiske stor brådska, och när sedan påskveckan inträdde, gladdes doktors damer af en inbjudning att tillbringa helgen hos familjen.

Det var som att träda in i en annan verld, att komma från den döda stillheten i doktors hem till lifvet och munterheten hos handelsmannens. De voro simpelt folk, men karakteristiska, och icke det minsta spetsborgerliga, sade Else, och det hade hon rätt i. Den dugtige, lefnadsfriske husfadern behagade till och med doktorn, ehuru denne ej ville erkänna det, och Karen, som tog sig litet underlig ut, då hon i den urväxta konfirmationsdrägten och en hemma gjord hatt kom på besök till doktors och ingenting hade att säga, åtminstone när doktorn var inne, var fullt på sin plats i hemmet, der mängden af hennes sysslor endast kunde mätas med hennes egen arbetsifver. — De många systrarna arbetade och skrattade i kapp, medan den allvarliga och litet stränga modern tyst vakade öfver det hela.

Besöket skulle varit oblandadt angenämt, om ej Richard fört det mörka lynnet med sig, och stundtals försjunkit i inre betraktelser af dystraste art. Det var då han blickade tillbaka och såg i minnet den första varelse som varit liknöjd för hans beundran — broderns unga, gåtlika fästmö — såg sig sjelf under en hel vecka rasa af förtviflan öfver denna liknöjdhet — såg den unga flickan stå brud, blek och kall som en marmorbild — såg den unga hustrun i sitt hem stilla, tankfull, tålig; såg slutligen sig sjelf så alldeles glömma denna sin första förödmjukelse, att han först nu, sedan hon lefvat många veckor under hans tak, kände de gamla minnena åter upplefva med hela kraften af hans hjertas vilda slag.

Förhållandet mellan Richard och presten utvecklade sig ojemnt, men syntes dock gifva hopp om en blifvande förtrolighet. »Vore ej doktorn gift och presten förlofvad», anmärkte handelsmannen en afton till sin hustru, »kunde man tro att de voro svart-sjuka på hvarandra, och det för den allra käraste enkans skull.» Hustrun skämde ut honom och menade det var endast det ogudliga manfolket som kunde falla på sådana tankar. Han borde just blygas för sin egen Karen.

Men handelsmannen menade, att han hade en gås oplockad också med Karen.

Så förgingo helgdagarne, och tredjedag påsk var ett sådant »Herrans väder», att man gerna behållit alla gästerna; men då doktors måste hem, var man glad att få behålla Else, som blifvit allas älskling. Och hon, som tänkte det skulle göra de båda makarne godt att lemnas åt sig sjelfva, stannade ett par veckor på handelsstället.

En morgon då Else gick i den lilla trädgården, stod Richard plötsligt framför henne, mörk och besynnerlig, tyckte hon; men det var nu en gång hans natur att alltid vara passionerad för något, och hade han nu den passionen att hata Finnmarken och göra sig sjelf olycklig, då fick man fara mildt med honom. Att

hon utgjorde allt för honom — att han tyckte jord och himmel skapade blott för henne — det anade hon icke. Nu var han dessutom på färd upp till finnlägren med några resande och hon hoppades ombytet skulle göra honom godt.

Sjelf höll sig Else mest till gamle far, som också i all vördnad beundrade henne. Husmodern var hon litet rädd för, och eftersom hon sällan eller aldrig talte, var det ej lätt att förstå sig på henne. Alla sågo upp till henne, ej minst de sex vuxna döttrarna. Der var blott en son och han vistades i Bergen. Men det hade talats om sju döttrar. »Hvar är min gamla vän Maren?» frågade vid aftonbordet en nyss ankommen gäst.

Det blef tyst som i grafven.

»Hon är död för oss», sade modern strängt. »Om henne talas icke i mitt hus.»

Else ryste. Hvad hade skett? — Svaret gaf henne presten följande dag, då alla de öfriga voro i finnläget.

De sju döttrarna hade växt upp i arbete och glädje. Män af sitt eget stånd sågo de aldrig; det var därför förklarligt att näst den äldsta förälskat sig i en barndomsvän, en fattig men rask ung fiskare, som icke ens fiskade för egen räkning utan tjenade hos en annan. Då deras förbindelse blef känd, satte sig modern skarpt deremot. Så följde tårar och sorg, år efter år, tills Maren en dag gick in till fadern och sade att nu tänkte hon gifta sig med Jon. Fadern, som med grämlse sett henne tåras af sorg, men som visste att modern var obeveklig, tvekade, men gaf dock slutligen sitt samtycke. »En kunde ju ändå inte taga lifvet af henne.»

I all tysthet inredde han nu kammare och kök i en aflägsen stuga och der flyttade de unga in, sedan presten vigt dem och gifvit dem några allvarsord med på den nya livsvägen. Fadern tittade ofta till dem, men modern hade förbjudit att nämna deras namn; den dotter som gjorde dem en sådan skam skulle vara död för de sina.

Berättelsen gjorde ett sorgligt intryck på Else, som hade svårt att tänka sig ofrid och oförsonlighet.

Några dagar derefter väcktes alla af en våldsam storm och samlades i hvardagsrummet långt före dager, men under en dödstystnad som öfverraskade främlingen. Hviskande förklarade då Karen att fiskare-Jon, Marens man, gått till hafs ensam med sin husbondes storbåt, att bud kommit, att man hört nödrop och fruktade att han hade förlist vid skären.

Den gamla modern satt askblek vid frukostbordet och stod derefter länge i porten och stirrade i gryningen utåt hafvet.

Systrarna och Else följdes åt till bryggan, der handelsmannen skyndade att lösa storbåten som lyckligtvis var hemma.

»Icke du far», invände presten. »Jag går ut.»

»Alle man gå ut», ropade handelsmannen raskt.

I detsamma kom en qvinnoskepnad springande öfver berg-hällarne med ett barn på armen.

»Mor! mor!» ropade ångestfullt den unga hustrun, och modern öppnade sin famn för henne och barnet.

»Finnes ingen hjälp? Är Jon borta?»

Modern pekade tyst på fädern, som med flera starka rod-dare och den ryske skepparen, som kommit dagen förut, samt presten stod i båten redo att lägga ut.

»Ni är icke sjöman, hvarför vill ni då kasta bort ert lif», hade Else sagt till presten, medan allt blod syntes försvinna från hennes kinder.

»Jag har färdats på sjön sen jag kunde stå», hade han le-ende svarat. »Sjön och jag äro lekkamrater.»

Då båten slungades fram genom de skummande brottsjöarne och försvann bakom skären, omringade systrarna den gråtande hustrun; icke ett ord vexlades, men de förstodo hvarann. Barnet, en stor präktig pojke, satt på mormoderns arm och log mot den gamla qvinnan som kysste honom. Öfver den unga moderns förfärade

anlete flög ett glädjeskimmer. »O Herre Gud», bad hon, »låt Jon lefva och se mor stå med pojken på armen.»

Två stora tårar föllo ned öfver de skrynkliga kinderna — de första modern gråtit öfver dottern, som hon nu fått åter; men till hvad pris? Skulle barnets far bli borta?

Stormen tilltog och det blef nästan omöjligt att stå på fötterna. Systrarna manade modern och de nykomna att gå in, men några minuter senare var den gamla åter ute, jagad — af hvad? oro? ånger? Hon visste det ej, hon visste blott att hon i denna stund med glädje velat ge sitt lif för att rädda den ljushårige pojken far. Hon och den förtviflade hustrun måste slutligen lägga sig ned på marken och hålla sig fast i de magra grästofvorna, med ögonen ofrånvänt rigtade på sjön. Småningom dagades det. Systrarna buro ut värmande dryck och kläder, slutligen kunde ingen stanna inne. Alla väntade. Hvad? kanske ett dödsbud? kanske voro de redan faderlösa? Till den gifta systemen talade ingen. Karen, som var den blödigaste, tog en gång hennes hand; det var allt. Slutligen tyckte sig Karen med ryss-skepparens stora kikare skymta en båt, men hon sade ingenting. Än syntes den, än försvann den i sjöarne. Men nu — nu blef den åter synlig. Milde, barmhertige Gud! der satt fadern vid styret och framför honom presten. Då Karen sett de båda, slöt hon ögonen och tryckte handen mot hjertat. Så höjde hon kikaren på nytt. Jon var i båten och den hederlige ryssen. Ingen hade blifvit borta.

»Se dit!» sade hon och lade sin hand på moderns skuldra. Den gamla såg båten och dem som sutto i den och slöt ögonen. Hon hade väl ett ord att säga till Honom som här hulptit. Maren sprang med ett glädjeskri in efter gossen och mötte mannen med honom på armen. Hvad som vidare följde låter lätt tänka sig.

Faran var snart glömd för glädjen. Presten räckte Else tyst handen, då han steg i land, och kände en tår falla på den,

såg öfverraskad på henne och kunde så länge han lefde ej glömma hvad han såg. Ryss-skepparen berättade för Karen hur bergningen tillgätt; gamle far klappade med barkad näfve sin båt som gjort så god tjenst, och såg forskande på de unga.

Klockan 12 samlades alla kring middagsbordet, och nu berättades hela förloppet. Lika förfärlig som kampen om lifvet varit, lika enkelt framställdes den. Det är endast qvinnorna som tillåta sig att blekna, då män och fäder äro i hafsnöd.

Då Jon sofvit oafbrutet i åtta timmar, kunde han stå upp och gå hem med de sina. Modern gick med, som hade det fallit af sig sjelft, och på hennes arm satt gossen.

Framkomna till stugan, såg den gamla qvinnan sig länge omkring. Väggarne voro maskstungna, men allt var rent och snyggt. En fattig flicka, som Maren hade till hjälp, satte fram kaffe. Man och hustru voro till mods som om de varit i kyrkan. Äfven utom hus såg modern sig väl omkring. Här var fattigdom men ingen nöd, det sågo de kloka, gamla ögonen väl. Jon var en bra karl och hade fått den rätta hustrun, det förstod den erfarna husmodern och var nöjd. Efter att ha sagt några goda ord till afsked gick hon hem, som hon var kommen, utan alla upphäfvvelser.

Följande dag steg handelsmannen in till presten med bekymrad uppsyn och började tala om Karen: hur hon varit förlofvad med honom sedan båda voro så godt som barn, hur de sedan föga eller intet sett hvarandra förr än på sista året, hur Karen mer än en gång uttryckt sin tvekan och slutligen sagt till fadern en dag, att ej allt var som sig borde mellan henne och presten, att det icke var hans fel, men att det vore bäst att säga till honom att allt var slut mellan dem. Handelsmannen berättade vidare hur han ej velat höra på det örat, men då han sett flickan förändras och mista sitt glada lynne och då slutligen föregående dag kapten Ywoff hemställt till honom med en

sjömans öppenhet, huruvida ej »presten skulle vilja afstå från Karen» och hon skulle i stället vilja följa honom och bli en mor för hans små — hade han närmare tänkt på saken.

»Att min Karen», fortfor handelsmannen, »passar bättre till skepparhustru än till prestfru, det har jag länge sett; hon är villig att följa Ywoff, men du har afgörandets ord.»

Presten hade hållit af Karen så långt han mindes tillbaka. Han hade dock länge sett, att hon icke kände för honom hvad man kallar kärlek, han var öfvertygad att hon skulle bli lyckligare med ryssen än med honom och han sade henne det med en broders vänlighet.

Nästa söndag lyste det för Ywoff och Karen, och efter trenne veckor skulle brölloppet stå. Kaptenen hade dock sagt, att han nu blott ville fara med Karen och bestyra om sitt hem, för att sedan flytta med hela familjen ned till Karens hemtrakt, och fadern hade redan i förtjusning häröfver börjat lägga grunden till deras blifvande bostad.

Aftonen före brölloppet bad Karen med synbar ansträngning sin forne trolofvade om ett samtal före kyrkdags följande dag. På utsatt tid möttes de i storstugan; han studsade, då han såg henne i brudskruden — så helt annorlunda än förr.

Hon började samtalet sägande att hon icke kunde resa, att hon kände hur hon aldrig kunde få frid utan att ärligt ha sagt honom sanningen.

Han såg vänligt men förvånad på henne. Hon fortfor, erinrade honom om deras barndomsvänskap och trolofning, hur de lefvat skilda tills han kom som prest, och hur hon då insett att han nu var en annan och att hon aldrig kunde bli som han. »Kärleken till dig», fortfor hon, »var liten med mig och den blef stor med mig. Något sådant allsmägtigt kan icke den fatta, som icke har pröfvat det. Jag ville behålla dig evigt, och måste dock låta dig fara. Jag tyckte det var synd att du ej skulle

få en hustru som passade dig, och jag — jag var den jag var. Och nu kommer det värsta; men jag menar att all sanning bör komma fram, att en menniska icke får gömma sig i all sin tid. Jag har hållit mera af dig, Hans Peter, dessa sista åren än sammanlagdt i alla de föregående, då det aldrig föll mig in att jag icke var god nog åt dig. Det taltes om bröllop, men jag hade mina tankar för mig. Far ville ingenting säga, och så kunde jag blott vänta. På hvad? Det kan jag ej säga. Jag ville ju blott det som var rätt, och jag visste att vår Herre har sitt eget sätt att lösa det som blir för stramt. Lyckliga till samman kunde vi ej blifva, det var mig klart. Lika skygg som jag varit för dig dessa två år hade jag alltid förblifvit. Då jag ville tala med dig, slog mitt hjerta så våldsamt att jag icke förnam min egen tanke och skyndade derföre ifrån dig så fort jag kunde. Du var en fin, ståtlig, lärd man, jag en stor, ful, simpel flicka; det kunde vår Herre sjelf icke hjälpa.»

»Och jag, som trodde du icke höll af mig!» inföll presten.

»Ja, jag såg det», fortfor Karen. »Och för att icke sörja ihjel mig öfver allt detta störtade jag mig i arbetet och log för att hämma gråten. Jag ville icke tänka på dig, och jag kunde icke tänka på annat. Att jag säger dig detta nu, kommer deraf att du och jag böra ha hvarandra i rent minne. Vi äro båda för goda att skiljas utan fulla sanningen. Men då det är sagdt, skall det bli godt att tänka på dig. Då skall jag också få frid. Ywoff håller af mig, såsom jag hållit af dig, och det är rätta slaget. Då nu icke kärleken kan vara på båda sidor, så är det bäst han har den. Jag kan se honom rätt igenom själen och derför också göra honom allt i lag: och den menniska, som länge varit plågad till blods i känsla af sin egen vanmakt, hon måste bli lycklig nog om hon kan skapa solsken åt en annan. Mig synes det himmelskt. På dig skall jag tänka som på något godt, som man vill efterlikna.»

Han lade handen öfver ögonen ur stånd att tala. Hon såg

på honom, som om hon velat rista hans drag sig till minnes för evigheten, och fortfor med obäfvande stämma:

»Och när jag så fått det godt, så gifter du dig, Hans Peter? Jag vet en, som kan göra dig lycklig, och det vet du ock.»

Det blef så tyst i stugan att ingen kunde anat, att der föregick en kamp för lifvet. Slutligen tog presten Karens hand och talade med djupt allvar. Lång tid skulle förgå innan han kunde tänka på annat än hvad hon sagt. Hennes minne var han skyldig att tills vidare förblifva en ensam man. Om så alltid skulle vara, det stod i hennes hand.

»Är du lycklig, Karen, kan jag må hända också bli det; hvarom icke, skall jag sörja till min död öfver ditt förspilda lif — förspildt därför att jag varit blind och ej sett kärnan genom skalet.»

»Tack för detta, Hans Peter», sade Karen med ett vemodigt leende, som gjorde henne nästan vacker. »Du har gjort mig mycket lycklig i den tanken att din framtid ligger i mina händer. Då skall allt bli godt.»

Bud kom efter bruden och presten hann blott tillägga:

»Farväl, Karen! Tack för hvad du gaf mig. I mitt minne skall du lefva stort.»

Brölloppet, till hvilket hela familjen, den ogifta brodern i Bergen så väl som Maren och Jon, nu blifven lots, infunnit sig, firades med en viss dämpad högtidlighet; inga känsloutbrott förnummos, men alla förstodo de djupa rörelser, som lågo bundna under jernviljor. I mildare trakter smärtar skilsmessan; men der allt är hårdt och strängt och man är så godt som hela verlden för hvarandra, der kännes det, när de bästa gå bort, som om hela lifvet brustit sönder och aldrig mera kunde helas.

Karen var den starkaste och vann sjelfva doktorn, som höll ett vackert tal för bruden, hvarur klang likasom en bön om förlåtelse. Till slut tog Karen ordet med fast röst men bleknande

kind, sägande att hon gerna ville tala ett ord till de sina innan hon lemnade dem.

»Hvad far varit för mig, det vet han sjelf och jag ock; mor skall jag tacka till döddag, att hon lärt mig vara något för andra. Hennes är förtjensten att de andra hålla af mig. Hennes föredöme har lärt mig att *tjena*. Ordet ljuder så simpelt, men på denna min bröllopsdag har jag skrivit öfverst i min bibel: *jag tjénar*. Det är ett godt ord och jag ger det i dag till arf åt alla mina systrar.»

Derpå tackade hon syskon och vänner; gick omkring till alla med ett lugn och en stilla värdighet, som likasom fylde hela rummet, och vexlade till sist med Else några enkla ord; — stora gerningar, ej stora ord, höra stora själar till. — Men skilsmesans timme slog. De nygifta gingo om bord. Ett skallande hurra! ljöd från skutan, ett lågmildt farväl från land, och så var allt slut.

Hos doktors återgick allt till det gamla. Richard blef mer och mer besynnerlig; en dag uppgick för Else en aning om rätta förhållandet, men rodnande vid blotta tanken förkastade hon den; dock antog hon omedvetet något afvisande i sitt väsen, som ytterligare retade honom, den stolte, som ännu aldrig mött ett motstånd i lifvet.

Kort derefter kom sorgebud. Doktors far hade plötsligt dött. Det var kanske den enda människa han verkligen hållit af — och nu var han borta. Sorg och förbittring bredde natt öfver hans själ; i tre hela dygn hade han hållit sig instängd ensam i vilda feberfantasier utan mat och sömn. Tredje dagen om qvällen låg han halft magtlös på soffan; månen sken klart och dock hade han ej sett Elses smärta skepnad då hon kom in, och ryckte till vid ljudet af hennes melodiska stämma, som talade vänliga, lugnande ord.

Plötsligt reste han sig och de stodo ansigte mot ansigte i

månljuset. Han stirrade på henne som hade han sett en uppenbarelse, en skön drömsyn, som plötsligt tagit gestalt och nu stod der framför honom — ett väsen, som lefver, andas — älskar.

För andra gången gick en aning igenom henne, som stod der hög och stilla. Nästa sekund var aningen visshet, men ögonblicket var stort, och små ting och små känslor höra ej ett sådant till.

»Richard», sade hon med fasthet. »Vi hafva ingen far mer. Jag står helt allena. Ingen skall hädanefter bry sig om mig. Min mor lefver, men har knutit nya förbindelser. Vill du vara min broder, Richard? Skola vi hålla troget ihop vid minnet af den hädangångne? Säg! Vill du, Richard? eller skall jag gå bort ur ditt hus, en främling som jag kom?»

Hon hade aldrig förr kallat honom vid namn. Han hörde blott detta, hörde rösten, men ingenting annat.

»Här är min hand», fortfor hon. »En systers hand! Vill du unna mig den stora glädjen att hafva gäldat till sonen, hvad fadern gaf mig?»

»Fader!» utbrast Richard liksom vaknande ur en dröm, upprepade ordet allt saktare och kastade sig slutligen ned med hufvudet gömdt i soffkuddarne. Hela den starka gestalten skakades. Han grät. Han kunde gråta! Else lät honom gråta ut, tog sedan hans hand och förde den till sina tårfyllda ögon. Han såg på henne. Allt demoniskt var likasom bortstruket ifrån honom af englahänder.

»Lemna mig nu!» bad han och den bäfvande rösten var mild. »Du skall bli nöjd med mig.»

»Tack!» sade hon och såg honom ännu en gång i ögonen. Det var barnaögon som möttes. Derpå gick hon sakta ut.

Från denna stund var Richard likasom förvandlad: djupt allvarlig men mild, till det yttre blek, nästan tård tyckte Helene.

Ånger kände han ännu icke, ty hvad han kallade synd hade han aldrig velat: hvad han åtrått var intresse, berusning. Hvad

andra kallade öfverdrift var hans lifselement. Nu fick denna öfverdrift form af verksamhetsbegär. Han hade med ens blifvit *man*. Han började förstå lifvet omkring sig och den karaktersfasthet och kraft som bodde i folket; ty karakter och kraft bodde i honom sjelf, ehuru de varit öfvervuxna af den första ungdomens dårskaper och nu senast af något ännu värre. De små intresena gåfvo vika för de stora, vanvettet för något som ännu var smärta, men smärta döfvad af en känsla som han aldrig förr erfarit, känslan af att ha öfvervunnit sig sjelf. Mot Else var han just såsom hon önskade. Hvad det kostade honom anade hon ej. Hon kände ej, ville ej känna sin magt. Den som, sig sjelf och kanske också honom omedvetet, bäst hjälpte honom att rensa bort ogräset ur hans själ och kalla till lif och blomstring allt det goda och kraftfulla inom honom, var Helene. Hon hade aldrig förstått den demoniska magt, som beherskat honom. Aldrig hade hon varit mera blyg och tillbakadragen i yttringarna af sin kärlek; men när han mörknade, var hon ej som förr tyst och förskräckt, utan kallade Else till sin hjälp och lyckades under samspråk, fulla af finhet och behag, framkalla en ljusare stämning.

Någon förändring i yttre afseenden hade ännu ej skett. Richard kunde nu lemna det förhatliga Finnmarken, men han ville det icke. Han hade lefvat der tre år nödtvungen, nu ville han lefva der ett år frivilligt. Han hoppades det icke skulle bli ett förspildt år. Else stannade någon tid, men beredde sig derefter att flytta till Richards systrar i Bergen.

Aftonen före hennes afresa kom pastorn för att säga henne farväl. Hvad ingen ännu utsagt hade Richard länge vetat. Aldrig sökte presten Elses sällskap; intet i deras väsen røjde hvad som rörde sig i deras stumma hjertan och dock visste Richard att de älskade hvarann lika visst, som att han led marter af denna visshet. Men bitterheten, hatet, som följt med lidandet, var nu besegradt; smärta var det ännu, men smärta kan bäras.

Efter qvällsvarden blef pastorn ensam med Else i den lilla trädgården. Ingen talade. Else visste hvad som skulle komma — hennes blick var drömmande, och i hennes hjerta klang englasång.

Han sporde om hon visste hvad Karen sagt honom, om hon förstått den förbudna känsla, som långt dessförinnan vaknat i hans själ; och då hennes läppar svarade ett ljudlöst ja, talade han vidare:

»Min själ tillhörde er, Else, från de första ord vi vexlat, och dock vågar jag icke fråga om ni vill anförtro er till mig. Är Karen olycklig, skall hon åtminstone icke se min lycka.»

»Det är rätt», ljöd Elses fasta svar. »Men Karen skall segra, ty hon vet att hon kämpar icke för sig allena. Själen växer med sitt öde. Karen skall segra.»

»Och om hon segrar?» sporde presten, och hans öga hvilade på henne glödande och dock bäfvande.

»Jag vill blott hvad ni vill», svarade hon ömt och fast. »Kallar ni mig, så kommer jag. Blir ni en ensam man, förblir också jag ensam.»

En glädjestråle öfverglänste hans ansigte. Nu trodde han på tillgift för hvad han brutit, ty hon, den skuldfria, stod med förbön mellan honom och himlen.

En lätt rodnad färgade Elses kinder. Hon var ej säker, att ej hon brutit likasom han.

Aldrig har kanske den blygrå nordhimlen sett ett lyckligare ansigte än hans, då han fattade hennes hand och förde den till sina läppar. — — — — —

Då de kommo tillbaka in, var endast Helene i rummet. En timme senare följde alla presten till båten. Då han rodde bort, glänste aftonstjernen fram som ett odödligt hopp.

Fem år senare återfinna vi presten som stortingsman på besök i doktors hem i Kristiania.

Doktor n hade, enligt sin föresats, stannat året ut i Finnmarken och der under oafåtligt arbete för folket lärt älska det och vunnit dess aktning. — Äfven i hemmet hade allt förändrats under detta år. Den orubbade tron på honom i Helenes hjerta var det som gaf mannen ankargrunden för ett nytt lif. Först då han började göra sig mödan att blicka in i detta hjerta, som så trofast älskat och så tåligt lidit, först då erfor han hvad ånger ville säga, och ur denna ånger framgick en ny, renare tillgifvenhet, som han i sina bästa stunder kallat *tacksamhet* och som hjälpt honom i den länge förtviflade kampen mot en förbjuden lidelse.

Karen med sin nya familj var åter hemflyttad; år hade förgått, och presten gick ännu ensam. »Hvarför?» sporde slutligen Karen. »Derför att du är så förändrad Karen. Man bleknar icke af lycka», ljöd svaret. Men Karen var enträgen, och på hennes fråga, om han ville göra det till lifsstraff för henne, att ha sagt honom sanningen — om han ville vara den som lärde henne hvad ånger var — gaf han efter, och Else blef hans.

De båda männen talte öppet och fritt. Presten hade icke gerna mottagit ett värf, så skildt från hans vanliga verksamhet. Men det var Else som här, likasom i allt, drog fram den ljusa sidan. Doktorn förtäljde om sin trägna verksamhet under de förflutna åren, tilläggande: »arbetet är den enda ofarliga kraften för sjudande naturer, sådana som min.»

Tvekinde sporde presten om hans hemförhållanden. Doktors vackra ansigte lyste. »Jag är mycket lycklig», sade han, och rösten bävade icke. Men den klarsynte mannen, som betraktade honom och läst mellan raderna mycket i hans bref, såg att kampen för att komma till frid varit hård, och ännu kanske ej var fullt utkämpad.

»Jag är lycklig, i sanning lycklig», fortfor Richard. »Men hvad jagär, har jag Finnmarken att tacka för. Finnmarken var för mig fvets högskola; och äro tunga spörsmål lösta inom mig, så var det der jag lärde att spörja. — Det sista året var ett

godt år. Jag lärde derunder att känna vårt folk, och kände mig lycklig att kunna ge en skärf till dess tunga arbete.»

Så fortgick samtalet en stund, tills dörren öppnades och Helene med en liten Richard vid handen trädde in. — Allt hvad mannen icke förtäljt, ty läpparne tala ej gerna i norden om hjertats innersta värld, det berättade nu för presten Helenes glada anlete. Mannen kan lida bittert och dock föra ett stort och verkligt lif. Men qvinnan har blott sitt hjertelif, och att detta varit sundt och godt för Helene, det visade hennes uppsyn. Vacker och blyg som alltid, hade hon dock nu fått mod att lägga äfven sin inre skönhet i dagen, dertill tydligen uppmuntrad af mannen och en viss djup aktningfullhet i hans väsen mot henne. Man såg dem ofta, till och med i stora samqväm, sitta och tala tillsammans långa stunder. I norden är det ovanligt, att gift folk behålla detta slags intresse, men Helene och Richard drogos till hvarandra så borta som hemma. Främlingar togo dem därför aldrig för man och hustru. Samtalet föll snart på den gamla hemtrakten. Helene hade så säkert hoppats att Else skulle följa sin man. Så hade ock pastorn önskat, men Karen var ej frisk, och Else var så mycket för henne. Om Karen var sig lik, sporde Helene. Ja och nej. Hon var den gamla, trofasta Karen; men den ädla själen hade genomträngt formen. Gestalten hade blifvit smärt, det yfviga håret tämdt.

»Hennes muntra skratt?» frågade Helene. Pastorn tvekade. »Hennes muntra skratt» — upprepade han — »det ljuder nu från mannens läppar.»

»Det är detsamma», menade doktorn, »hvem som ler i ett äktenskap. Ler blott den ena, så kan man vara säker på att den andra är lycklig.»

Helene log tacksamt emot honom och förde samtalet på Else. Nu var det prestens tur att slå ned ögonen. Hans jordiska lycka var skär som en ung flickas själ. Han och Else talade föga om sin kärlek, men den strömmade öfver i hela deras lif; och lifvet var

för dem en evig högtid i goda som i onda dagar. De hade ju hvarandra.

När Helene lemnat dem, sade presten glad: »hon ser ju ut som lyckan själf!»

»Den lyckan har din hustru gifvit henne», sade den andre med ett godt, litet vemodigt leende. »Icke med ord, men med sin rena själ har hon uppfostrat mig.»

De båda männen sågo hvarandra i ögonen. Mera sades icke på någondera sidan, men det var godt för båda att detta blifvit sagdt.

19. Återblick på 1875 års möte för tankeutbyte rörande qvinnouppfostran.

För ett år sedan inbjöd Redaktionen af *Tidskrift för Hemmet* till ett möte för öfverläggning i frågor rörande qvinno-uppfostran. Detta möte, hvartill programmet uppgjorts med ledning af insända förslag till diskussionsämnen, afhölls i en serie af sammanträden under Februari och Mars månader, ledda på ett förträffligt sätt af den om qvinno-undervisningen i vårt land så högt förtjente friherre Alfr. Fock. I öfverläggningarne deltog hufvudstadens mest framstående skolmän och lärarinnor, jemte många andra för saken varmt intresserade män och qvinnor. Hufvudstadens tidningspress följde mötets förhandlingar med uppmärksamhet och meddelade för hvarje sammanträde mer och mindre fullständiga referat. Senare utkom en utförligare redogörelse för öfverläggningarne såsom bihang till *Tidskrift för Hemmet*, 17 årg., 1:sta och 2:dra häftet, äfvensom till salu i bokhandeln.

Mötets närmaste ändamål var, att bereda tillfälle till ett fritt tankeutbyte rörande några af de ledande grundsatserna för en god qvinno-uppfostran, och derigenom gifva allmänheten dels några hållpunkter för sitt alltid varma men ofta oklara och sväf-

vande intresse för hit hörande ämnen, dels och väsendtligast att bereda föräldrar tillfälle att afhöra och deltaga i de meningsstrider, som hittills förts endast pedagogerna imellan och på hvilkas utgång dock deras barns väl och ve i så väsendtlig mån beror. Att mötet på ett lyckligt sätt verkat för detta sitt närmaste ändamål, och derjemte gifvit anledning till begynnande reformer nom skolan och till en lifligare verksamhet bland vännerna af en sund och tidsenlig qvinno-uppfostran, tro vi ligger klart för hvar och en som uppmärksamt följt företeelserna inom qvinno-uppfostrans område under det förflutna året. Men då många af våra läsare icke varit i tillfälle att så noga följa saken, och då de stundom långdragna diskussionsprotokollen näppeligen vid en flygtig genomläsning afgifva sitt bästa och väsendtligaste innehåll klart och ogrumladt, så tro vi oss tjena både saken och våra läsare genom att här kasta en återblick på 1875 års möte.

Vi vilja då först taga en kort öfversigt af de så att säga *principiella resultat mötet uppeisat*.

Derefter skola vi söka samla och likasom taga fasta på *några af de tillfälligtvis utkastade tankar*, som under mötet förekommo och hvilka kunna vara *ledande för omdömet och verksamheten på uppfostrans stora arbetsfält*.

Slutligen vilja vi äfven kasta en blick på *de yttre företeelser inom uppfostringsverlden, som röja ett direkt eller indirekt inflytande af mötet*.

Bland de af mötet enhälligt uttalade *grundsatser* anteckna vi således till en början den, *att ett visst antal kunskapsämnen, bland hvilka helsolära samt blott ett lefvande språk ingingo, äro oundgängliga för den qvinliga allmänbildningen;*

att endast dessa ämnen böra i skolan vara obligatoriska;

att i bredd med dem bör gå en inom vissa gränser valfri kurs i andra ämnen;

samt att skolan bör sönderfalla i 2:ne afdelningar, den första,

med högst 4 timmars daglig undervisning, afslutad vid 15 år, den andra fortgående med större valfrihet till 18:de året.

Vidare förklarade mötet såsom sin öfvertygelse:

att en oroande öfveranstängning råder inom våra flickskolor; att närmaste anledningarne härtill äro å skolans sida mångläsning i förening med tvångsläsning; å hemmens sida oförstånd och fåfänga; å bådas, bristande insigt om vilkoren för flickans fysiska och intellektuella utveckling samt bristen på ömsesidigt förtroende och samverkan.

I fråga om skolstyrelsen uttalades för första gången utan protest den viktiga grundsatsen:

att qvinnan bör vara representerad i styrelsen för hvarje skola, der flickor eller gossar och flickor gemensamt undervisas.

Vidare antogs:

att skolans lärare böra hafva en målsman i styrelsen, att så vidt ske kan en läkare borde ha plats i styrelsen, att medlemmar af skolstyrelser böra tillsättas endast på viss tid, samt slutligen att styrelsen bör hafva till uppgift att vaka öfver ej blott skolans ekonomi, utan äfven läroplan och undervisning.

I fråga om statens förhållande till qvinnobildningen uttalades enhälligt och, som vi hoppas, en gång för alla den grundsatsen:

att staten har både intresse och pligt att sörja för qvinnans undervisning, och det öfvervägande flertalet af mötets medlemmar antogo att detta bäst kunde ske

genom att bereda vidsträcktare tillfällen till en god lärarinnebildning;

genom att understödja goda enskilda skolor mot skyldighet för dessa att mottaga ett antal frielever, men utan förpligtelse till ett visst maximum af skolafgiften;

genom att anordna skolor på statens och landstingens samfälda bekostnad; samt

genom att underkasta flickskolan offentlig kontroll.

Vidare yttrades af alla mera framstående talare den tanken,

att möten för fritt tankeutbyte, sådana som det förevarande, vore ett kraftigt medel till spridande af intresse för och sunda åsikter om kvinno-uppfostran.

Och slutligen framgick, som vi tro, otvetydigt af hela mötets förlopp den sanningen, att *qvinnan kan och bör taga del i rådslagen om hvad som af allt bör ligga hennes hjerta närmast — barnens framtid.*

Dessa voro hvad vi kallat de principiella resultaten af mötet, framgångna ur en varm och liflig, om ock ofta på sidovägar öfverspringande diskussion mellan personer af vidsträckt erfarenhet om så väl skola som hem. Öfverläggningen i den viktiga frågan om sjelfverksamhet i skolstudier ledde icke till något sådant fast resultat, men gaf deremot, likasom mötet i dess helhet, tillfälle till yttringar af tankar och erfarenhetsrön, hvilka, ehuru ej alltid använda som vapen för stundens seger, dock, såvida de ej lemnas att förklunga och glömmas, utan tvifvel skola bereda väg för rigtiga och sanna åsikter.

Af dessa *väckande och ledande tankar* samla vi här följande:

»Qvinnan bör vara hemmets första läkare, likasom hon är eller borde vara dess första prest och domare.» (Sid. 4, lekt. *Linder.*)

»Qvinnorna hafva hittills varit goda sjukvårdare men dåliga helsovårdare.» (Sid. 6, prof. *Cederschiöld.*)

»Skolan bör lära sina lärjungar, att det är lika stor skam att onödigtvis blottställa sin helsa som att icke kunna sin lexa.»

(Sid. 5, frkn. *Hierta.*)

»Öfveransträngningen är en följd af facklärarens för långt drifna nit, för hvilket lärarekollegium borde bestämma en gräns, svarande mot lärjungens förmåga.» (Sid. 7, hr *Klingenstjerna.*)

»Hemmen bidra till öfveransträngningen genom flärdfull uppfostran och oförståndig läshjelp.

Öfveransträngningen i skolan grundlägges genom för många lästimmar i lägre klasser.

Släktet är svagt just därför att de *yngre* barnen betungas med för många timmars daglig undervisning.

Samverkan mellan skolan och hemmet vore bästa medlet att förekomma öfveransträngning.» (Sid. 8, lektor *Humble.*)

»En orsak till öfveransträngning är för mycken hemhjälp åt de små, för liten åt de äldre lärjungarne.» (Sid. 9, frkn. *Casselli.*)

»Anledningen till öfveransträngning är ej *arbetet*, hvilket aldrig slår ihjel någon, tvärtom stärker kroppskrafterna, utan *sättet att arbeta.*» (Sid. 9, prof. *Cederschiöld.*)

»Vill man undvika öfveransträngning, måste man begränsa antalet valfria ämnen, som samtidigt få läsas.»

(Sid. 10, lekt. *Bergman.*)

»Intellektuellt öfveranstränga flickskolorna mer än goss-skolorna.» (Sid. 11, rekt. *Medén.*)

»De rent vetenskapliga studierna äro icke så ansträngande för qvinnan, som de ämnen, hvilka anslå känslan och fantasien.»

(Sid. 12, rekt. *Norinder.*)

»Öfveransträngningens följder framtråda hos flickan vid 15:de och 16:de året, då en stor slapphet i intresse, arbetshåg och kraft ofta visar sig.» (Sid. 12, frkn. *Casselli.*)

»Frågan gäller icke hur mycket arbete barnet kan bära utan att digna, utan huruvida skolan, huruvida hemmet, huruvida lifvet i allmänhet bibringar det mått af *helsa, kraft* och *spänstighet* till kropp och själ, den håg för arbete och vetande och den förmåga af sjelfverksamhet, som ju böra vara uppfostrans mål.»

(Sid. 17, rekt. *Siljeström.*)

»För att kunna döma om öfveransträngningen, måste man känna lärjungarnes lif *utom* skolan, känna lefnadsordningen ej blott i de egentliga utan ock i de *tillfälliga* hemmen, der barnet ofta sliter mycket ondt.

Examensväsendet sammanhänger med lärarnes menkliga svaghet; det stora misstaget är att anse kunskap vunnen derigenom, att lärjungen kan mekaniskt redogöra för ett visst kunskapsmått, utfrågadt på ett visst sätt.

Skolan borde så vidt möjligt likna hemmet; för detta ändamål borde qvinnan (såsom lärare) få mera insteg i skolans (äfven goss-skolans) lägre klasser.» (Sid. 22, lekt. *Törneblad.*)

»Examensväsendet är ingenting annat än en lexläsning i stort. Ingen skollag kan tvinga lärarne att skada barnen.

(Sid. 24, baron *Fock.*)

»Vid en jemförelse mellan den ställning, som den svenska qvinnan faktiskt innehar i den svenska staten, hvilka fordringar han ställer på och hvilka rättigheter han inrymmer åt henne, och hvad staten fordrar af och gifver sina manliga medlemmar, visar sig den största olikhet — en olikhet så stor som mellan *allt och intet*.

När staten lagstiftat om offentliga rättigheter och pligter, har han ej tagit hänsyn till skilnaden mellan man och qvinna, och när han tillämpat dessa lagar, kunde man nästan säga att han icke har låtsat om att qvinnan finnes till.»

(Sidd. 30, 31, hofpred. *Bergman*.)

»Hur litet än qvinnan blifvit tagen med i räkningen vid lagstiftningen — i strafflagen har man dock icke glömt henne. — Inför rätta var hennes likställighet med mannen alltid erkänd, men i fråga om rättigheten till det nyttiga arbete, som är bästa hjälp mot frestelsen, eller till uppodlingen af de högre själsanlag, som, förqväfda eller missriktade, ofta leda just till brott — der förnekas likställigheten.»

(Sid. 46, fru *Adlersparre*.)

»Staten har, enligt skolstadgan, principiellt erkänt sig hafva *samma* pligt att sörja för den qvinnliga som den manliga ungdomens undervisning. Denna pligt är således ingenting nytt, den har blott helt enkelt hittills icke tagits i anspråk.» (Sid. 36, rekt. *Siljeström*.)

»Det medgifves allmänt att qvinnan bör få en god uppfostran, men för mannens skull, såsom hans maka eller uppfostrarinna; qvinnans uppfostran är medlet, mannens målet. Detta menar man ligger i qvinnans 'naturliga bestämmelse'. Må man dock ej glömma, att qvinnan har äfven en *andlig* bestämmelse, och att först då hon lärt att rätt uppfatta denna, blir ock hennes naturliga bestämmelse helgad och hon sjelf i stånd att fylla densamma.»

(Sidd. 46—49, fru *Adlersparre*.)

»Den million, som möjligen komme att nedläggas på goda flickskolor, vore väl använd, blott den toges från rätt håll.

Saken borde göras till en uppgift för Landstingen, emedan då fäder och mödrar skulle få tillfälle att sjelfva ingripa och bestämma öfver de blifvande skolorna.» (Sidd. 50, 51, dr. *Nordström*.)

»Endast obemedlade qvinnor borde ha rätt till fri undervisning, och denna borde meddelas i skolor för så väl praktisk som teoretisk bildning, i mån af olika begåfning.» (Sid. 32, fru *Adlersparre*.)

»En, ja stundom en och en half timmes förmiddagsarbete är för barnet lika fruktbringande som tre timmars eftermiddagsarbete, sedan det hemkommit lästrött från skolan.» (Sid. 61, frkn. *Åsell*.)

»Medlet att befria lärjungarne från hemlexor vore korta läroböcker och en lefvande undervisning.» (Sid. 83, hr *Klingenstjerna*.)

»Hemlexorna hafva ty värr goda bundsförvandter i föräldrarna sjelfva. Barnen äro till öfverloppts i salongen, kanske ännu mera i barnkammaren; modern så väl som tjenstflickan är derföre glad att under några timmar kunna fångsla dem vid lexan.»

(Sid. 66, frkn. *Rossander*.)

»En anledning till öfveransträngning är att barnen ofta tvingas till ett reflekterande, för hvilket de ännu ej äro mogna. Sjelfverksamhet af denna art bör tillhöra blott skolans högre stadier.»

(Sid. 65, frkn. *Rohlieb*.)

»Det finnes lika många goda lärometoder som det finnes goda lärare; lärarens bästa lärare dväljes inom honom sjelf; hans egen lefvande, sjelfständiga uppfattning är af större vigt än allmänna pedagogiska regler.»

All utveckling i vår tid har tagit en så snabb fart, att blott man en gång börjar röra på saker och ting, så inträffa reformerna kanske mycket förr än man vågat hoppas (eller önska).»

(Sidd. 51 och 70, rekt. *Siljeström*.)

»Intet land är så rikt, att det har råd att spara på sitt undervisningsväsende.»

(Sid, 53, citat af baron *Fock*.)

Mycket mera vore att anföra, men vi tro att denna lilla efterskörd af fjormötet är tillräcklig för att öfvertyga oss, att detta möte gifvit ett tankeutbyte väl värdt att taga vara på.

Kasta vi nu en blick på de yttre företeelser, som bära spår af mötets inflytande, så finna vi först, under det öfverläggningarne ännu pågingo, *det af en onämnd utfästa pris af 500 kronor för besvarandet af vissa frågor rörande målet och medlen för flickors uppfostran*, samt *sjelfva den prisbelönta skriften*, »Om flickors uppfostran», af R. v. Koch, ett arbete, som torde bli epokgörande inom vår uppfostringslitteratur och som nyligen blifvit offentliggjordt i Tidskrift för Hemmet (1:sta häft. 18 årg.).

Dernäst märka vi *en ny skola i hufvudstaden (lektor Sjöbergs), upprättad i närmaste öfverensstämmelse med de fordringar mötet uppställt för qvinlig allmänbildning*, således med kortare daglig arbetstid, ett mindre antal obligatoriska ämnen, en större valfrihet och som vi tro äfven en tidigare afslutad I:sta kurs, än i de vanliga efter normalskolans mönster inrättade skolorna.

Vidare anteckna vi det faktum, *att knappast en enda uppsats eller skrift rörande qvinno-uppfostran framträdt sedan förliden vinter, utan att hänvisa till 1875 års möte och dess förhandlingar*; så bland annat rektor Törnebladhs värdefulla uppsats om ordnandet af den qvinliga ungdomens undervisning, i Svensk Tidsskrift, häft. 6, 1875, samt den ofvannämnda prisskriften af R. v. Koch, förutom flertalet af de insända täflingskrifterna.

Till slut törde vi med skäl få räkna som en frukt af 1875 års möte de öfverläggningar inom en enskild men ganska vidt-omfattande krets, som anordnats innevarande år i Clara skolhus, hvarur framgått äfven ett offentligt diskussionsmöte med annan plan och under annan ledning än det förra, och hvilket möte, då detta nedskrifves, ännu ej afhållits.

Vi hafva härmed afslutat vår lilla studie af det första offentliga mötet för tankeutbyte rörande qvinno-uppfostran och tro, att de flesta skola dela vår glada förvåning att ett sådant första försök kunnat, oaktadt många brister, gifva en så vacker behållning. Äfven tro vi att de flesta skola medgifva, att orsaken härtill är att söka deri, *att mötet var ett sannt uttryck af tidens behof, att det blifvit omsorgsfullt förberedt, samt att öfverläggningarne leddes på ett så förträffligt sätt.*

Den olika karakteren af dylika *offentliga* möten och *enskilda* mindre sådana, den fördelning af arbetet som dem imellan bör göras, samt utsigten att i framtiden kunna med båda dessa olika men närbeslägtade krafter verka för främjandet af en god qvinno-uppfostran, hoppas vi en annan gång få tillfälle att beröra.

20. Äkta kärlek.

Till en blifvande maka.

När maka du blifver,
Tag trofast den hand,
Som vännen dig gifver
Vid altarets rand.
Med glädje försaka,
Fyll kallet som maka:
Möt kärlek med kärlek!

Men skulle du mista
Förtroendets guld,
Och enheten brista,
Som burit dig huld,
Hans skuld ej förstora,
Ej hoppet förlora:
Vinn kärlek med kärlek!

Och säkert du vinner,
Om strax ej i dag;
Hans hjerta du finner,
Hans ädlare »jag».
Då tro dig ej färdig,
Far fort och blif värdig:
Håll kärlek med kärlek!

Var tröst! när din stängel,
 Af dödsvinden böjd,
 Förvissnar, din ängel
 För själen till fröjd.
 O, då, evigt svarad,
 Du älskar förklarad
 Med kärlekens kärlek.

Audax.

21. Dansk literatur.

Til den ærede redaktion.

I det håb, at en beretning om et broderlands nyeste frembringelse i litteraturen vil kunne interessere Deres læsere, griber jeg pen-
 nen for at sende Dem en sådan, givet i al korthed. Skulde dette
 håb glippe, vil jeg tilskrive det mere min egen uduelighed til at vække
 en sådan interesse end en ligegyldighed som, hvis den er tilstede,
 efter min overbevisning væsenlig må have sin grund i ukendskab til
 forholdene og tilstandene, som dog ubestrideligt har mange tilknytnings-
 punkter til Sverige.

Det er ikke så let, på et lille rum at gøre rede for dette
 års julelitteratur i Danmark. De sidste måneder før jul ere
 træffende blevne sammenlignede med forårstiden, da kunstudstil-
 lingen på Amalienborg samler alt, hvad de danske kunstnerer i
 årets løb have produceret. Ikke blot med hensyn til mængden
 findes der lighedspunkter mellem denne juls udstilling af bøger
 og de senere års kunstneriske frembringelser i Danmark. Blandt
 den rigdom af bøger, der i November og December hver dag
 satte alle avislæsere i forbavselse, søgte man forgæves efter
 noget eneste mesterværk, efter et enkelt eller nogle få arbejder
 med eller uden et stort navn, men som man dog kunde tilkende
 prisen mellem mængden, som man uden at vakle kunde be-
 stemme sig for om man ønskede at glæde sine venner med noget
 godt til julen. Er dette end et savn, kan det dog ikke nægtes,

at ligesåvel som vor maleriudstilling har fremkaldt meget, der tyder hen på liv og grøde i den kunstneriske verden, således kan også de, der med opmærksomhed have fulgt bevægelserne i litteraturen, i dette års frembringelser finde ikke lidt, der må interessere og vække håb om en fremtidig frodigere vækst. Selvfølgelig venter der også her som overalt skuffelser. En eller anden fordelagtig bekendt forfatter har leveret et arbejde, som ikke tjæner til at stille ham højere; en eller anden ung forfatter eller forfatterinde har ladet sig blænde af de gode ord, der tidligere er sagt om ham eller hende og har givet sig blot for kritikken af mangel på selvkritik; visse ting ere skrevne og udgivne, som helst må betragtes som forstudier, som øvelser til en fremtidig literær virksomhed, der ved arbejde og udvikling kan få betydning, andre, der kun kunne stå som beviser på at forfatteren eller forfatterinden er kommen ind på en fejl bane, at han eller hun, som Md de Stael har udtrykt det, »litterært taget ikke eksisterer«. For ikke at trætte vil jeg indskrænke mig til en udførligere omtale af de arbejder, der forekommer mig at være af mest interesse og lade andre uomtalte om hvilke der vel nok kunde være noget at sige, men formentlig dog kun for dem, der allerede i åringer have fulgt vor udvikling.

Såvel i mængde som måske også i interesse står novellelitteraturen i år på første plads og blandt de udkomne noveller have de anonyme ubestrideligt tiltrukket sig størst opmærksomhed. Lige så vel som et stort berømt navn ofte kan dække over indre tomhed og svaghed hos et æstetisk værk, så kaster anonymiteten på den anden side unægtelig noget pikant over en bog. Den gør at man på engang bliver strengere i sin dom, og dog tillige lettere lader sig bestikke og hengiver sig til forhåbninger, om hvad det fremspirende talent i tiden vil kunne yde, forhåbninger, som måske aldrig vilde vågne, hvis man kendte forfatterens person. Dette gælder navnlig forfatterinder, hvis literære debut desværre så ofte lover mere end fortsættelsen

holder. Såmeget er også vist, at har en anonym bog først opnået at vække nogen opmærksomhed, da vil dens lykke ialfald i et lille samfund som vort være gjort. Alene den omstændighed, at enhver indbilder sig at kende forfatteren eller i hvert fald indlader sig på gissninger desangående, er nok til at forelene den med en ekstra interesse. Heldigvis fortjæner flere af de anonymt udgivne böger i år opmærksomhed. Højst står hvad talentfuld udførelse angår ubestridelig »*Jason med det gyldne Skind*». Denne bog, hvis stil er ikke lidt påvirket af mesteren i stilen i dansk romanlitteratur, af Goldschmidt, nærmer sig dog med sin afgjorte realisme mere til de nyere æstetiske skoler. Heri ligger bogens fortrin, men også dens mangler. Figurerne i den ere som grebne ud af livet og begivenhederne ere de, som vi alle kunne opleve, selv om vi ere stillede i de simpleste, mest hverdagsagtige forhold. Alle kunne vi uden anstrængelse følge forfatteren i hans ypperlige beskrivelse af kahytslivet under en lang sørejse, der som en ouverture indleder fortællingen, og forstå den fortrolighed, der pludselig i et farefuldt moment opstår mellem to af passagererne uden dog, efter at de har nået landjorden, at drage andre følger efter sig end hos den unge mand at have vakt en længe slumrende modtagelighed for kvindelig ynde. Alle forstå vi, hvorledes det er gået til, at den næste unge kvinde, vi træffe på, er sluppet til at blive forlovet og gift, egenlig af en fejltagelse, men dog på en så naturlig måde, og alle kende vi den selvtilfredse, filisteragtige købmand, hendes husbond, som lader sin hustru »stjæles ud af favnen på sig», uden at han aner det og som, da det går tilbage for ham (som det nuomstunder altid gør for köbmændene i böger) i al naivitet henvender sig til sin hustrus elsker om bistand. Ligeledes vil enhver med fornøjelse læse forfatterens satiriske skildringer af selvskskabslivet både i staden og på Jyllands fjærne vestkyst, som er skrevet med sundt vid og træffende skarphed, men derimod kunne vi ikke andet end i denne bog

savne en smule af det, man kalder »den højere idealitet», og er det end forfatterens mening i en enkelt kvindefigur, der langt fra kan kaldes mislykket, at vise, hvad han forstår ved ædel kvindelighed, ligesom han ved på en måde at lade helten forsage verden og vende tilbage til det kald, der havde lydt til ham i hans ungdom, mener at have hævdet hans krav på at vække en dybere interesse, så udtaler forfatteren dog selv i den slutningspointe, der ligesom indeholder hele bogens mening, en livsanskuelse, der ikke kan vinde vor sympati. Må vi end anerkende den stræben, der går ud på at male menneskene, som de ere, med al deres splittethed og halvhed, så kunne vi dog ikke slå os til ro med den fattige tröst at »ingen giver Guderne alt», ti endnu findes der dog mennesker, som ikke hvile, men uafbrudt kæmpe for at bringe deres liv mere og mere i samklang med idealet, og for at et digterværk skal tillfredsstille os, må det dog idetmindste anerkende denne stræben og opstille den som målestok for et menneskeliv.

Ligeledes under skjul af anonymiteten men rigtignok under et berömt navns auspicer, nemlig med et forord af digteren Goldschmidt, fremtræder en lille fordringslös, men smuk novelle »*En Kvindehistorie*». Den beskedenhed, forfatteren har vist ved ikke at lade sin bog bryde sig selv en bane, har vistnok svaret regning og kan heller ikke siges at være overflödig under disse tiders vældige literære oversvømmelse. Bogen er hurtig bleven læst og har vundet temmelig enstemmig bifald. Dens væsenligste fortrin ere, foruden en ren moralsk grundtone, en for en begynder usædvanlig sluttethed og mangel på overflödig fyldekalk, og stor simpelhed og naturlighed både i anlæg og karaktertegning. Den unge pige, der förer ordet i fortællingen, skildrer ikke alene bogens heltinde godt, således at man föler med hende, der som en stærk karakter med harme föler misforholdet mellem sine evner och sin skæbne og tror at kunne besejre den sidste med trods, men også af sig selv, af den blide, elskende kvinde, der

går således op i opofrelse for andre, at hun neppe lever sit eget liv, giver hun et træffende billede, som ved den ufrivillige måde, hvorpå det fremgår af hendes fortælling, der udelukkende drejer sig om en anden, gør et ublandet smukt indtryk på læseren. Kun forekommer det os, at der er en noget mørk tone over hele fortællingen, idet de få glade øjeblikke, der undes heltinden, på intet punkt kunne skuffe læseren i hans bevidsthed om, at der intet godt er ivente for hende, ligesom den poetiske retfærdighed for at tilfredsstilles vel heller ikke gjorde det absolut nødvendigt at drage hende i den grad ned i nød og uselhed. Bogen er imidlertid både så smuk og interessant, at ingen vil fortryde at have læst den.

»Tre ny Noveller» af *Fru Marie Colban* ere skrevne med liv og ånd; man føler, at forfatterinden har set sig om i verden og at hendes sympatetiske blik har forstået at opfatte personer og forhold med mer end almindelig dybde og skarpsind. Adskillige af hendes karakterer ere interessante og så psykologisk rigtige, at man tror at finde sidestykker til dem i sin egen erfaring. Hvoraf kommer det da, at ingen af de korte noveller formå ret at fastholde vor interesse, endsige at få den til at stige under gennemlæsningen. Mon det ikke skulde ligge i, at hun ligesålidt som de fleste kvindelige forfattere forstår at bringe begivenheder og karakterer i en organisk forbindelse med hinanden? Vi lære hovedsagelig hendes personer at kende gennem beskrivelsen; der anvendes en mængde rosende eller dadlende tillægsord på dem, der fortælles os idelig, at de ere »stort anlagte naturer», væsner »fødte til at herske» o. s. v., men vi føle ikke, at det er disse deres egenskaber, der indvirke på begivenhederne og omvendt begivenhederne, der forme karaktererne. Hvorledes kan t. eks. en mand, som Professoren i den første fortælling, der er »af jærn», der »har stålets fasthed» o. s. v., hvorledes kan han lade sig således overmande af sin lidenskab, at han går hem og dør af ulykkelig kærlighed? Hvor blive vi ikke

også overraskede ved i slutningen af »*Den store Björn*» at høre at helten har »holdt mere end hans ungdom har lovet», ti han er jo fra først af præsenteret os som et sjældent lovende ungt menneske og forfatterinden har bestandig omtalt ham så gunstigt, at de fristelser, der ere stillede på hans vej, sålidt har kunnet indgyde os nogen ængstelse for ham, at vi kun kunne betragte dem som en temmelig ublodig turnering, anstillet til forherligelse af hans trofasthed. Forøvrigt interesserer denne fortælling ved sin skildring af livet i Christiania, da Vergeland og Velhaven vare unge og førte hele ungdommen med sig i fægtning, da, som Fru Colban udtrykker sig, »skønheden voksede på alle træer» og geniet spirede frem overalt, men uregelmæssigheder og mangel på kultur gjorde, at så meget af det store og skønne gik tilspilde. Vi kende denne tid fra en anden norsk forfatterinde, som med sin hele sjæl var med i striden, og hvis skildring af norske sæder og karakterer vel har berøringspunkter med Fru Colbans, men dog i sit inderste er så forskellig fra dennes. Ti medens Fru Collett uafslædig gör oprør mod alt, hvad der hindrer en fri udvikling af kvindens natur, udtrykker Fru Colban sin medfølelse med de lidende ved stadig at formane til resignation. »Underkastelse, underkastelse», præker den ene og den stærkeste af de to, i sine følelser mishandlede kvinder, for den anden. »Underkastelse under hvem?» »Både under Gud og mennesker», lyder svaret. Hun kunde også have sagt, under pligten, under det bånd, du selv har bundet, det åg, du selv har taget på dig, ti det er stadig uheldig indgåede ægteskaber, der tiltrække sig Fru Colbans interesse. Og med stor finhed viser hun, hvorledes forholdet nødvendigvis må blive tusinde gange værre, når den enes ligegyldighed bliver mödt med storende kærlighed fra den anden side. Fru Colban ejer mange af de egenskaber, der danne en fortrinlig novellist, men at hun er heldigst, når hun indskrænker sig til at skildre sjælstilstande og forhold, som hun er fortrolig med, det ses af den lille for-

tælling fra Amerika, der navnlig viser hende som en god patriot, der holder af at udstyre Nordmænd med alle store og gode egenskaber, medens de stakkels »Yankeer» og livet i Amerika bliver temmelig stedmoderligt behandlet.

I novellen »*Lindemark*» af pseudonymet *Conval*, der angives at være skreven »efter ældre optegnelser» og ganske vist heller ikke ved sit emne slutter sig til nogen nutidsretning i litteraturen, søger forfatteren at vise den kvindelige kærligheds magt til at hæve en mauds karakter, der ellers ved sin svaghed vilde være dømt til fortabelse. De forskellige kvindefigurer i denne bog ere ret smukt og sundt tegnede, men det lykkes dog ikke forfatteren at vinde vor sympati for helten i så høj grad, at vi uden pinlige følelser kunne se så mange ædle kvindeskikkelser grupperede om ham, der så lidt fortjæner, at den ene bærer over med ham som en moder, at den andens ungdom falmer hen i sorg over hans vildfarelser og værre endnu, at den tredje, hvis kærlighed han ikke engang besvarer, går i tugthuset i hans sted. At han, da hun er kommen ud, søger at give hende oprejsning ved at byde hende sin hånd, kan ikke fyldestgøre vor retfærdighedsfølelse, ti et ægteskabstilbud, som ikke er fremgået af kærlighed, vil dog vel for enhver ædelttænkende kvinde snarere være ydmygende end tilfredsstillende, om hun så elsker den pågældende for aldrig så lang en tid og evighed.

Smukkere er den sejr, en kvindes kærlighed kan vinde over mandens, fremstillet i en lille fortælling af *Björnstjerne Björnson*, fremkommen i en større samling digte og fortællinger, »*Fra Fjeld og Dab*», udgivet ved *Grensteen*. Det er sandt, at der her indenfor en så lille ramme er samlet så voldsomme begivenheder og følelsesudbrud, at beskyldningen for effektjageri kun kan afvises ved at fortællingen er henlagt under en sydlig himmel og at personerne høre til hine Italias ildfulde sønner og døtre, som kun agte sit liv og sin skæbne lidt værd i sammenligning med den tilfredsstillelse, at hævne et fornærmeligt ord og følge et øjeblikkeligt

indfald. Tanken i denne fortælling er imidlertid både smuk og ejendommelig og den er udført med så megen finhed, at vor følelse ingenlunde stødes ved at den stolte kvinde, som i næsten enhver retning, i byrd, dannelse, skønhed og rigdom står over sin fæstemand, kærlighedsfuldt tilgiver hans korte forvildelse og ydmygt ved hans side gennemgår skærsilden af verdens bemærkninger derover. Og hvor godt motiveret er ikke hans vanvittige forsøg på at tilintetgøre sin egen lykke, netop ved det ydmygende, der for en stolt karakter er ved at være den, der tager mere, end den giver. Mindre slående natursandhed, men ligesåmeget poetisk skønhed og ideel stræben finde vi i *Jonas Lies* fortællinger, som i år ligesom Björnsons bevæge sig på italiensk grund. Den betydeligste af dem, *Faustina Strozzi*, er iklædt form af en dramatisk digtning og fremstiller kampen mellem det gamle og det ny Italien, en kamp, som væsenlig føres i en ung piges bryst, der af religion og tradition tillhörer det gamle, men af sit hjertes sympatier og sin kærlighed drages mod det ny, hvilket sluttelig sejrer hos hende, så at hun, efter at hendes elskede er falden i kampen for fædrelandet, selv tilbringer sine sidste år mellem de kæmpendes rækker. Vel spørger man i begyndelsen sig selv, hvorfor digteren ikke har givet denne fortælling på prosa, men snart flyde verserne raskere, billede følger på billede af folkelivet på landet, i staden, mellem bönder, borgere, munke og soldater; smukke patriotiske sange aflöse de østerrigske fangevogteres rå tilråb og man følger med varm interesse frihedstankens vækst hos de unge midt iblandt fremmede bajonetter og snedige gejstliges rænker. Hvad der noget skader virkningen af denne digtning er, at det göres læseren altfor let at tage parti. Vel vakler heltinden, men at hendes omvendelse kun beror på tid og oplysning, at hun, som hendes elsker siger, »vil og må komme med», det er ingen tvivl underkastet, det er snarere forbausende, at hun ikke kommer, for hendes elskedes fængsling giver det afgörende stöd, ti alt, hvad

der er godt og ret, er i denne konflikt lagt over på den ene side. At livet ikke deler på denne måde er dog sikkert, og vil man t. eks. give et naturtro billede af Garibaldi's Italien, går det vist ikke an at skildre det, som om dets kamp mod gejstligheden kun gjaldt dens overtro og udskejelser, medens de unge frihedskæmpere ydmygt böje sig for Madonna og religionen, hvor de finde den i en ædel skikkelse. At forfatterens varme sympati for det fri Italien, har ført ham til denne ensidighed, forstås imidlertid, og hvo der, som vi, i fuldt mål dele denne, vil altid med glæde læse en så poetisk fremstilling af en kamp, der er ligeså stor som æventyrlig og dog ligger vor hverken store eller æventyrlige tid så nær.

En forfatter, kendt blandt os for sine smukke lyriske digte, er i år optrådt med et lyrisk drama, *Fulvia*, som har været indleveret til teatret, men er blevet tilbagevist, på grund af de unægtelig store fordringer, det stiller til iscenesættelsen. Digteren *H. V. Kaalund* har nu forelagt publikum sit arbejde for senere muligvis at omarbejde det noget for teatret. *Fulvia* er en ung kvindelig filosof, levende i Alexandria i det tredje århundrede efter Kristus. Hendes hele stræben går ud på at »finde sandheden» og intet mindre finder hun at kunne gøre til sit livs mål. Hun afslår derfor med kulde og næstan hånligt et ægteskabstilbud fra den romerske Prokonsul, Akvilinus, som beder hende ikke glemme den fulde varme virkelighed for at tabe sig på ideens højder. Ligeledes tilbageviser hun billedhuggeren Lysias' kærlighed, som med hende vil tilbagekalde svundne tider med skönhedens kultur. I sin harm over kun at være en svag kvinde, vil hun tæmme to vilde heste, men de tager magten fra hende, kaster hende af i ørkenen og mødig på sjæl og legeme kommer hun, klædt som mand til et klostres porte, hvorfra munkenes fromme sange lyde opløftende ud i ørkenen. Hun bliver greben af længsel efter »den levende Gud», banker på og bliver optagen som broder iblandt dem og senere

ved deres gamle abbeds död för sin lærdoms og ivers skyld valgt til forstander för klosteret. Efter et års forløb finder vi hende der igen; hun har ikke formået at stille sit hjertes uro og enten för sin ungdoms skyld eller fordi hun »kun» er en kvinde heller ikke kunnet bevare den fredens og ordenens ånd, som i den gamle abbeds tid herskede indenfor klostrets mure. Ved et tilfælde erfarer hun, at hendes forfængelige fader i forening med pengebegærlige augurer har opnået at få hendes billedstøtte rejst i staden under foregivende af at hun må være optagen blandt guderne, da hun så pludselig er forsvunden. Forfærdet herover beslutter hun med egen hånd at hugge støtten ned. Hun sniger sig om natten ind i staden, men finder foran statuen Akvilinus, som ikke tror på fabelen men heller ej har glemt sin kærlighed og vel neppe endnu opgivet at finde den levende Fulvia. Hun ser ham overvældet af bevægelse slå armen om marmorstatuen og kysse dens kolde mund. Da han er borte, samler hun alt sit mod för at fuldføre sit forsæt, men i det hun vil slå til, taber hun hammeren och kysser i det sted den mund, hvorpå hans læber nylig hvilede. Hun opdager i samme nu, at hun elsker ham og beslutter fortvivlet at flygte ud i örkenen som eneboer. Förend hun kan iværksætte dette, bliver hun imidlertid bragt för konsulen, fidskelig anklaget för at have vilet forføre en lösagtig enke og för at retfærdiggøre sig, må hun give sig tilkende för ham og tilstå, at hun har set ham om natten og at hun elsker ham. Stykket ender med, at Fulvia erklærer nu kun at ville være kvinde og tilstår, at det »er at tabe ej, men kun at vinde».

Der er megen finhed og værdighed over hovedpersonerne i dette stykke og en skön lyrik i mange af dets partier. Om dets fortrin ville træde ligeså smukt frem ved opførelsen, som ved læsningen, er måske et spørgsmål og vil vel ialfald afhænge af hvorvidt hovedrollen kan finde en tilfredsstillende udførelse.

Men ganske vist er det at göre altfor store fordringer til

Deres læseseres tålmodighed, at ville meddele dem indholdet af enhver af de böger, her har vakt interesse. Vi ville da indskrænke os til at sige Dem, at den unge digter *Holger Drachman* har udgivet en samling »*Dæmpede Melodier*», der, ligesom hvad man ellers kender af ham, vidner om megen digterisk begavelse og tiltaler ved friskhed og umiddelbarhed; at *Ewald* har udsendt en historisk roman, »*Knud Gyldenstjerne*», der er ligeså fin, historisk sand og fuld af interesse som hans tidligere frembringelser af samme art, og at vi aldrig vilde nå til en slutning, om vi vilde blot opregne dem de noveller, genrebilleder og digtsamlinger, der af en eller anden grund fortjener at læses. Glædeligt er det, at der her i löbet af det sidste år er fremkommet ikke få historiske arbejder af værd og lykkes det os ved et nøjere studium at komme til en nogenlunde klar opfattelse af disse, skal det være os en fornøjelse i et senere brev at forsöge på at give deres tidskrifts læsere et så fyldestgørende begreb om dem, som det er os muligt.

Deres ærbödige

K. F.

22. Ur vår dagbok.

Under vintern har inom en enskild krets af för skolan intresserade personer hållits en serie af skolmöten, hvarvid nedannämnda frågor diskuterats, och för hvilka möten vi hoppas framdeles kunna genom en af deltagarne meddela en kort redogörelse.

Diskussionsämnen vid skolmötena i Klara elementarskola.

Hvad inflytande hafva yttre medel, straff och belöningar på uppfostran?

Om den historiska undervisningen.

Huru skall språkundervisningen ordnas, om man företrädesvis afser praktisk färdighet?

Är det sannt att mångläseri finnes i våra flickskolor, och hvilka äro i så fall dess skadliga följder och huru skola de förekommas?

Hvad betydelse har glädjen för uppfostran? Är det sannt att ungdomen nu för tiden ej är så glad som fordom?

Huru många timmars skoltid är förenlig med helsans fordringar? Och i hvad förhållande står den dagliga skoltiden till barnets sjelfverksamhet inom hemmet?

Huru bör religionsundervisningen bedrivas? Och hvad bör den omfatta?

Är nutidens uppfostran tjenlig att bilda karaktersstarka och i det medborgerliga lifvet dugliga män och kvinnor?

Äfven ett offentligt skolmöte har i likhet med fjolårets, dock under annan ledning och med förändrad plan, i vinter hållits i hufvudstaden, då spörsmålen angående lämpliga antalet dagliga skol-

timmar, religionsundervisningens omfattning och lärometod samt lämpligheten af skolor, gemensamma för flickor och gossar, diskuterades. — Äfven för detta mötes resultat skola vi, när diskussionsprotokollen blifva tillgängliga, gifva våra läsare en redogörelse.

Föreningen för den gifta qvinnans eganderätt har vid den af henne anordnade pristäflan utdelat 2:dra och 3:dje priset, om 700 och 300 Kr., för förslag inlemnade af hr W. Bergstrand i Stockholm och hr J. Kreüger i Lund, samt ett extrapris om 1000 Kr. för ett 3:dje förslag af häradshöfdingen O. F. Hultgren i Stockholm. Vi skola i nästa häfte meddela närmare redogörelse för föreningens verksamhet under det förflutna året.

Fru L. Bergensträhle, född v. Platen, samt fröken H. v. Platen hafva skänkt till Krigsbergs församling ett kapital af 15,000 kronor att användas till välgörande ändamål, bland annat till grundplåt för en blifvande sparbank inom kommunen; samma personer hafva samtidigt skänkt till Prins Carls uppfostringsanstalt 15,000 kronor.

Redaktionen har genom en onämnd persons godhet, för hvilken härmed hembäres en innerlig tacksägelse, blifvit satt i tillfälle att erbjuda reseunderstöd till ett fruntimmer för insamlande af bidrag till den svenska qvinnans historia, hvarom tillkännagifvande följer här nedan.

23. Reseunderstöd för insamlande af bidrag till den svenska qvinnans historia.

Fruntimmer med intresse för kulturhistoriska studier och någon vana att tyda gamla manuskript, som skulle vilja mottaga ett reseunderstöd för att under sommaren, inom öfverenskomna trakter i landsorten, studera samt för denna tidskrifts räkning göra afskrifter af sådana i enskilda arkiv tillgängliga bref, anteckningar, hushållsjournaler m. m. som kunna vara upplysande

för den svenska kvinnans historia, hennes uppfostran och verksamhet m. m. i forna tider, torde insända skriftlig anmälan till undertecknad *innan d. 15:de nästkommande juni*.

Anmälan bör, så vida sökande ej är personligen känd af Redaktionen, åtföljas af prestbetyg, uppgift om den sökandes yrke eller verksamhet, samt af hänvisning till någon ansedd person, som om den sökande kan lemna närmare upplysning.

Stockholm i Maj 1876.

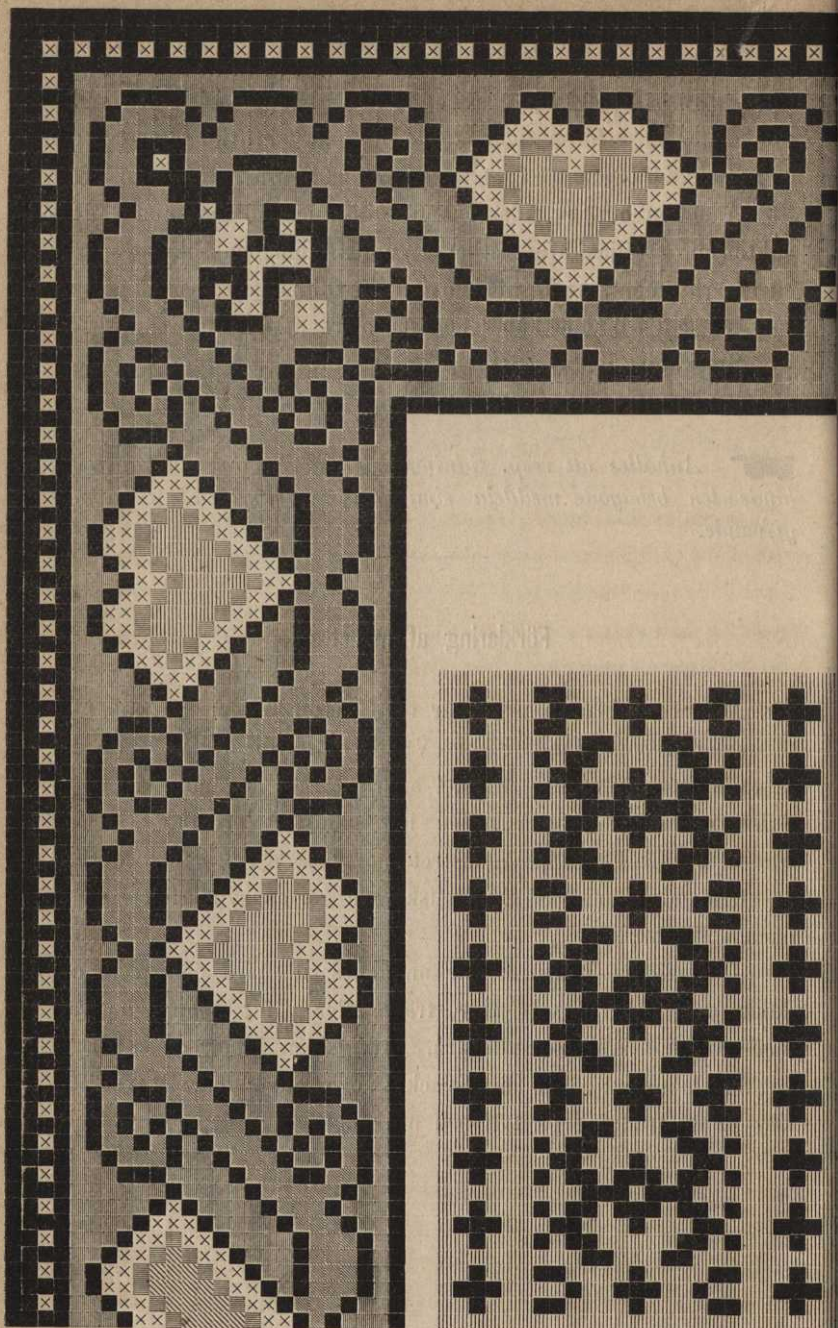
Redaktion af Tidskrift för Hemmet.

 Anhållles att resp. tidningsredaktioner i hufvudstaden och landsorten behagade meddela sina läsare ofvanstående tillkännagifvande.

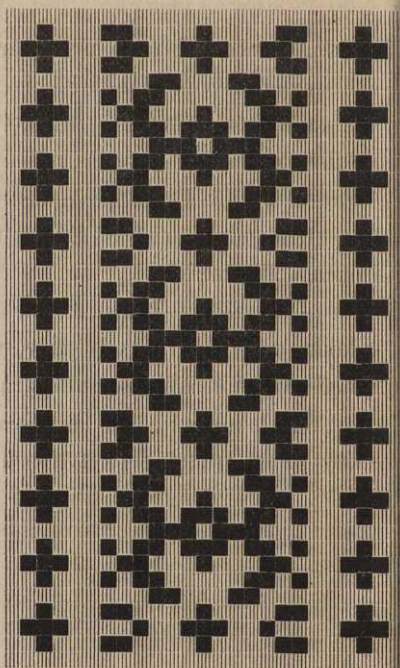
Förklaring af mönstren.

Det stora hörnmönstret är taget efter bården på en af de flossamattor som Handarbetets Vänner förfärdigat till Filadelfiautställningen. Det har äfven i andra färger användts till bordduk i snårsöm. I båda fallen har mönstret arbetats *i dubbel storlek*, så att 1 ruta på mönstret motsvarat 4 i arbetet. Motivet är ett bland de mest karakteristiska och gör en synnerligt rik och egendomlig verkan.

Det mindre mönstret har användts till bård dels på handdukar dels på fruktservietter, trädtt eller väfdt i »opphemtaväf» med tvinnadt rött bomullsgarn. Afvigsidan bildar då ett nytt, vackert mönster; båda äro vackra och användbara äfven till knyppling, trädning på tyll och nät m. m.

■ svart, ■ mossgrönt, ■ högrödt, ||| gråbrunt,
 × ljusgult, ■ mörkblått, ||| ljusblått.

Rödt eller rödt och blått på hvit botten.